

738

M 40 K
FILLER

**MODERN
KÖNYVTÁR**
SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ
BETEG LELKEK
— **ELBESZÉLÉSEK** —

KARINTHY FRIGYES KOSZTOLÁNYI-RAJZÁVAL

215—216. SZÁM.

**BUDAPEST. KIADJA AZ ATHENAEUM
IRODALMI ÉS NYOMDAI R. T.**

GN

NYUGAT

SZÉPIRODALMI ÉS
KRITIKAI FOLYÓIRAT

Főszerkesztő IGNOTUS

Szerkesztők

FENYŐ MIKSA és OSVAT ERNŐ

Minden száma vaskos kötet

Közöl regényt, novellákat, tanulmányokat,
verseket, színházi, művészi és könyvkritikákat
a legjobb írók tollából.

Megjelenik minden hó 1-én és 16-án

**Előfizetési ára egy évre 24 K,
félévre 12 K. Egyes szám 1-20 K.**

Kérjen mutatványszámot

a kiadóhivataltól Budapest. V. Mérleg-utca 9

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

BETEG LELKEK

— ELBESZÉLÉSEK —

KARINTHY FRIGYES KOSZTOLÁNYI-RAJZÁVAL

BUDAPEST
ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMD. RÉSZVÉNYT. KIADASA

821.511.141-3

K 75

821.511.141-32

Költeni annyi, mint ítélszékét
tartani önmagunk fölött.
(IBSEN)

921834R

Consiliul Județean Cluj
Biblioteca Județeană
"Octavian Goga"

A szerző minden jogot fentart magának, a fordítás
jogát is

E1/K75

BETEG LELKEK

KOSZTOLANYI DEZSO

Kosztolányi Dezső profilja.

A homlok alatt egy vonal hirtelen és váratlanul kanyarodik be: a szemek furcsán néznek keresztül ezen az öblön. Valami gyerekes és egyben humoros vonás ez: a világosan és fájdalmasan lírai látású kisgyermek humora, aki csodálkozik a felnőttek zavaros dolgain. Ki emlékszik Ilykére, (Boszorkányos esték) az ötéves kislányra, aki elsírja magát egy vacsorán? Kosztolányi újabb novelláiban a humoros világszemlélet nem átalakulást jelent: egy új, éles vonás keveredett a csodálatos spektrál-kép ibolyaszínei közé: a legritkább vegyületek egyike, inyenc-falat: misztikum és humor.

Lerajzoltam a fejed, kedves Kosztolányi, nem azért, hogy megismerd. Fejetlen hősök vagyunk mindannyian: mindenki fejét láthatjuk, csak a magunkét nem. Nézz végig magadon nyakig és aztán nézd meg ezt a rajzot és tedd hozzá rezignáltan: ennyit és nem többet adhat belőlünk vissza a kritikus, ez a rossz tükör.

Karinthy Frigyes

TARTALOM

Az esernyő	7
Szegény kis beteg	13
Tréfa	22
Ibolyaszínű ég alatt	32
A pap... ..	37
Csak egy kis fehér kutya	43
Appendicitis	49

AZ ESERNYŐ

Janka egyszer nálam felejtette az esernyőjét.

Egy augusztusi délután a lakásomba vert a vihar, a hegyekből szaladva jöttünk, lihegve álltunk meg a lépcsőházban, csuromvizesen. Egy sarokba dobta az ernyőjét, hanyagul. Aztán kitérte karját, megölelt a vihartól sötét szobában. Tudom, hogy ekkor még nem is nagyon tetszett. Szemeit, amelyek merevek és butakékek voltak, mint az olcsó bábuk üvegszemei, állandóan mereszgette. A csurgó ablakok mellől nézte a lilafényű, elektromos csöppeket.

Estefelé mentünk el, amikor kiderült, az aszfalt nedvesen lehelt s az égen kén-sárga és fekete drapériák lógtak. Egyszerre mindketten megálltunk:

— Hopp, — mondta — ott felejtettem az esernyőmet.

— Menj fel érte.

— Most nem.

— De menj fel.

— Nem fog esni. Majd holnap.

Boszantott a dolog, de engedtem neki, még egy kicsit elkísértem, aztán sarkon fordultam. Ő pedig ment valahova az Üllői-ut felé. Mihelyt elváltam tőle, elfelejtettem és ennek nagyon örültem. Ki emlékszik a bor ízére, a pezsgő zamatára és gyöngyére, amelyet a tegnapi ebéden ivott? Nekem egyedül kell maradnom. Kémény ágyon alszom, szikár és sápadt akarok lenni, az arcomból ki kell világítania tüzes és fanatikus szemem-

nek, hogy az akaratomat messze sugározza és hinni tudjak magamban.

Amikor a szobába léptem, sokáig álltam a közepén, nem is gyújtottam meg a lámpát. Egy szív ver a sötétben, mint egy vallásos harang. Megint egyedül lehetek. Ott az üvegtálcán egy szivar várakozik rám, amely illatos parázzsal füstölög el fehér, egészséges fogaim között, a fotel puha, a lámpa egyenletesen önti olvasztott aranyát a butorokra, a függönyökre és az arcomra.

Alig gyújtom meg a lámpát, megered az eső.

Kopog az ablakon, táviratjeleket koppint az ablakfára, hosszú és rövid vonalkákat, amelyekből lassanként egy üzenetet silabizálok ki, azt, hogy a lány megázik. Kiveszem az órát. Azóta alig múlt el tíz perc. Még nem lehet otthon. Hiszen gyalog ment, apró lépésekkel, villamosra nincs pénze. Szegénykét veri a szapora eső. Fehér blúza nedves, szoknyája csatagos, a haja hideg a víztől. Talán már köhög is. Holnapra tüdőgyulladást kap, piros arccal agonizál egy kórházi ágyon, haladókó szívével a fejemet látja, a szájamat, a mai kalandot. Igaz, mindennek ő az oka. Én mondtam neki, hogy jöjjön fel az esernyőért, nem akart, csökönnyösködött. Talán nekem kellett volna felszaladni. Most pedig — az utolsó pillanatban — illenék utána rohannom, egy kocsival, vagy egy automobillal, bevinni egy kávéházba, rumos teát és puncsot itatni vele, aszpirint adni, aztán lefektetni, meleg kendőkbe bugyolálni összeázott, szegény lábacskaít. Lehet, hogy tulzok. Valószínűleg már otthon s van.

Megkeményítem a szívemet, elfelejtem őt, lefekszem, egyedül az ágyba.

Vajjon csakugyan egyedül vagyok-e? Itt van velem az esernyő. Amikor elcsavarom a lámpa gombját, bo-

szankodva gondolák rá, mi az ördögnek hagyta itt, vádlólul. Nem is láttam, hova tette. Talán éppen szembe néz velem a sötétben. Ezt nagyon nem szeretném. Tudja isten, babonás vagyok. Amellett az esernyő hasonlít egy regebeli madárhoz is, különösen ha ki van nyitva és kövéren gubbaszt a földön. Meg kell tudnom, hova tette.

A lámpát felcsavárom és keresni kezdem.

Ott van a kályha mellett. Egy közönséges, rongyos selyemesernyő. Alig-alig támasztoita oda, úgy hogy minden pillanatban leeshetik és felriaszthat az álmomból. Inkább felkelek. Az esernyő ott áll, nedves selyméről és vékony drótrudjáról csurog az eső, a parkettet egészen belocsolta, egy könytőcsát sirt a padlón. Nini, egy síró esernyő. Csakugyan ártatlanul és szepegvő áll ott, siránkozó pózzal, mint egy leány, aki megbukott a vizsgán.

Legjobb lesz kivinnem az előszobába. Akárkié legyen, kidobom irgalmatlanul. Becsapom utána az ajtót és nyugodtan fogok aludni. A nőt elvégre egy hónapja ismerem. Csak nyugtalanít és boszant, de nem szeretem. Mi közöm hozzá és az esernyőjéhez?

Erőltetni próbálom az álmot. Szemhéjaim majdnem csikorognak, amikor összecsucok. Arra gondolok, hogy egy sötét gazember vagyok, aki itt a meleg ágyban döglik, amíg szegényke talán köhög a szobájában és a párnájára könyökölve várja a reggelt. Ha látná, hogy kidobtam a holmiját, neki is fájna az embertelenség. Nem is az ernyőt sértettem vele, hanem őt magát. A sértés pedig nekem fáj. Okos ember létemre tehát nem szabad túrnöm, hogy a saját hibámért szenvedjek, inkább felkelek és behozom. A másik szobába állítom.

Ujra próbálom elaludni, egy meleg hullám ömlik a fejemre, de az még nem az álmom. Fölöttem száz és száz esernyő cikáz, mint apró, sötét aeroplánok.

Mit csinálhat a hálótársam? Megint meg kell néz-

nem, jól odatámasztottam-e a falhoz. Persze, hogy rosszul áll. Legjobb lesz, ha szépen lefektetem a földre, a szőnyegre, hogy puhán legyen, az ágyam mellé, egészen a közelembe. Így legalább nyugodt vagyok.

— Most szépen várj itt, — mondom neki — ne zavarj, hagyj aludni.

Csakugyan alszom. Azt álmodom, hogy a lány meghalt. A szívembe mintha kést mártottak volna, felriadok, fáj a fejem, borogatást kell tennem reá. Ez a hideg ruha határozatlan szendergésbe dajkál. Látom az esernyőt, a mint vádolva felkel a földről, nyöszörög, az ágyamba keredzik, az oldalam mellé, s a mellemre akarja hajtani összeázott fejét.

— Ezt már nem — dühöngök magamban. — Nem vagyok szentimentális, nem vagyok gyerekimádó nyárs-polgár. Csak maradj künn, kópé.

Hiába a tiltakozásom. Egyre jobban hallom a hangját, borzongva ocsudok, fáj a kegyetlen cinizmusom. Meg kell vigasztalnom ezt a buta tárgyat. Ne félj, esernyőm, nem ér itt semmi baj, vigyázok reád. Csak aludjál. Holnap öreg, szakállas családapa leszek, keresni fogok neked, minden este elaltatlak és dobogó szívvel nézem, bánt-e valami álmodban. Ittál este tejecskét? Csak aludj, tente, tente, szépen.

Köpködve és sziszegve mondom ezt, mintha paraszat nyeltem volna. Nem szeretem a gyereket, de mit tehettek róla. Amihez nők nyulnak, egyszerre megelevenül, sirni-rini kezd, mind a pólyásbaba és nyafog hozzánk, mint az apjához. Hazugság, hogy nekem nincs gyermekem. Itt van az első gyermekem, egy esernyő. Kidobtam az éjszakába, az ajtó előtt ritt, visszakéredzett az apai keblemre, csak akkor nyugodtam meg egy kicsit, hogy végül az ágyamba fektettem szegény kicsinykét. Ott van az a párna, a második gyerekünk. Mult héten himezte

rá undok zöld cérnával: «jó éjszakát.» Akkor még nem tudtam, hogy ugyanakkor a bőrömbe is bevarrta azt a ronda emlékmondatot, operatőr-tüvel és antiszeptikus cérnával egy lángoló sebet. Kitetovált a bőrömet, mint a vademberekét, a homlokomra égette, hogy az övé, csak az övé vagyok. Ez a nő különben mindent itt felejt, csupa naivitásból. Ha egy zsebkendőmet megszagolom, a parfümét érzem rajta. Butoraimat leöntötte az illatával. Mult héten elküldött ide egy rozoga tölgyeséket, amelybe csendesen beleült. A szék pedig szinte virágozni és nőni kezdett, a tölgyerdők ősi erejével, kemény és hajszálvékony gyökereket eresztett a padlóba. Amíg én bohémkedtem, itt egy csendes honfoglalás folyt. A lakás már nem az enyém. Hanem a miénk. Eleinte haragudtak rá az idegen butorok, az ágy reámordult mint egy oroszlán, a zongora vicsoritotta a fogát, amikor eléje ült, később azonban védelmébe vette őt egy-egy tárgy, amit itt hagyott, egy zsebkendő, egy parfümos üveg, egy kép, s ma, ha veszekszem vele, a kép alá áll, biztosan, öntudatosan.

Szeretem ezt a nőt? Már hogyan szeretném, az árgyelusát. Utálatosan szeretem. El fogom venni, mert ezeket a szegény üllői-uti leányokat, ezeket a szöszeke masamódokat és nyomdászlányokat nem lehet bohémul szeretni, egyszerre követelik tőlünk, amit a szeretőjüktől és a férjüktől követelnek. Inkább a munkafelosztás. Legyen más a szeretője, én — csikorgó foggal, bus undorral — a férje leszek. A feleségem leszek, a nőm, a hitvesem, amit akar. Oltár elé vezetem, mirtuskoszorút teszek a fejére. Az enyémre is. De aztán ne hagyjon a lakásomban esernyőket, párnákat, parfümösuvegeket. Vasárnap délután kézenfogva vezetem a gyermekeimet. Mert gyerekünk is lesz. Őt vagy hat. Akár több is. Nem voltak eddig gyermekeim? Inkább szeretek egy eleven jószágot,

mint ezeket a holt tárgyakat. Most csak egy esernyő családapja vagyok.

Holnap reggel megkértem őt. Már virrad. Künn megint megeredt az eső. Nagyon lassan esik. Alig lehet hallani. A házak csurognak, mosdanak a vízben, először a piszkos és száraz nyár után. Az, aki végigmegy az utcán, talán érzi is, hogy ezt hajnalnak hívják, siet haza, hogy lefeküdjön és meggyujtsa a lámpát. Én csak arra gondolok, hogy nagyon szeretem őt. Nekem nincs többé víz, folyó, mező, hegység, természet és élet. Az is eszembe jut, hogy utazni akartam volna és egyszerre csak látom magamat a tengeren egy oceángözös fedélzetén, köpenyem a szélben lobog, fejemen egy uti sapka, egyedül vagyok. Éjjel sokszor kóboroltam idegen városokban, hidakon, gyengén pislogó lámpák alatt, amelyek a vízen tükröződtek. Mindez azonban már nagyon furcsa. Fejemet a tenyerembe hajtom. Sirvafakadok. Hogy nem lehetek többé egyedül. Sohase lehetek többé egyedül.

Különben lehet, hogy reggelre meg is halok. Akkor majd terítsetek a koporsómra egy nagy fekete esernyőt.

SZEGÉNY KIS BETEG

I.

A kis beteg már nyolc év óta feküdt az ágyban. Egész kicsike volt még, mikor az ágynak dőlt s azóta megnőtt a vánkosok és paplanok között. Szívós, vékonyka teste mindennel dacolt. Az állapota azonban nem fordult se jóra, se rosszra. Ha az orvos esténként megvizsgálta, felállította az ágyban, gyertyát emelt feleje s a gyertyafény átszűrődött a testén, látni lehetett a vére sápadt vörösségét, mint amikor tenyerünket a fény elé tartjuk. Még a szive is láthatóan ugrándozott girhes bordái között. Olyanforma képet nyújtott ez hitványul összefércelt test, mint a hülliő a viviszekciós kés alatt. Nem maradt semmi titokban. Az üterek kopogáshallani lehetett, a csontok, az inak mozogtak, a természet műhelye, a vér-szivattyuk és a titkos emeltyük a szemünk előtt végezték funkciójukat. Más test már semmivé olvadt volna a láz tüzes kemencéjében. Az ő teste azonban aszbesztből volt. Annyi idő multán is megmaradt egy kevés maradék-husa s ez se nem nőtt, se nem apadt, tartotta benne a lelket.

— Ez se éli meg a tavaszt — mondták a cselédek, nyolc év óta, minden télen.

Délelőtt csendes volt. Ágyába vette a két csengetyükörtét és elkezdett csengetni. A betegsége elején felfedezte, hogy a vékony és az éles csengetyü ép úgy cripel, mint a tücsök.

A konyha, az előszoba, a cselédek kamrája reggeltől estig zengett is, akár a holdas éjszakákon a mező,

ahol ezer és ezer kis rovar tart koncertet. Nyolc év óta nem némultak el a csengők.

Csak este hagyta abba. Ekkor jön a láz. Alattomosan és ravaszul minden nap megérkezik. Először végig-ludbörzik a testén, aztán számumot lehel az arcára és kigyújtja a szemeit, körülgyűrűzi csipőit, a paplana alá kuszik s a kis beteg sokszor azt hiszi, hogy tűz van, félreverték a harangokat és jajveszékelnék.

Ilyenkor felül az ágyában. Félénken körülnéz, hogy szemlét tartson az otthoniakon, mellette vannak-e mindnyájan? A familia tudja kötelességét. Senkinek se szabad hiányozni. Az orvoságosüvegeket meg a porokat elrendezik az éjjeliszekrényen, a csöbröket az ágy mellé állítják, a villamoslámpákat lecsavarják, kivéve azt, amelyik homályos tejüvegben a szoba sarkában dereng. Halkan meggyújtják a laterna magica olajlámpácskáját s a lepedőre színes képeket vetítenek. A kis beteg szeretí ezeket az ezerszer látott képeket összekeverni a láz vízióival. Különösen »A zöld ördög«-öt kedveli. A család már unja, de csodálkozik, úgy tesz, mint hogyha érdekelné. Mindez nagyon hasonlít egy vallásos ceremóniához. A lázat, az ismeretlen és félelmes istenséget este beengedik az ajtón, a beteg celebrál, az ágy az ol-tára és a család a segédlete. Csendesmisét mondanak a láznak.

Hogyha nyugodtan megy, a beteg elégedett. De néha valamelyikük elkésik.

— Janka — nyöszörög a beteg.

A másik szobából előkerül egy szőke, hervadó leány, a néneje.

— Apa.

Az apa, a kövér, kopasz gyógyszerész, otthagyja a piruláit, a tégelyeit és az ágy mellé ül.

— Anya — szól még egyszer és megragadja az anyja sovány kezét.

Amikor mindnyájan együtt vannak, lassan leülnek az ágy mellé és a sötétben várnak.

— Itt a láz — mondja a gyerek ünnepélyesen, és megtapintja forró fejcskékjét.

Aztán órák hosszat ülnek együtt. Időközben a beteg elalszik s az ápolók lábujjhegyen egyenkint átlópnak a másik szobába, hogy valamit vacsorázzanak, de sietniök kell, mert a beteg felébredhet és meglepheti őket.

II.

Az apa puha, olvadozó szívű ember. Nem lehet tudni, mikor könyezik, mert kék szemei a jószágtól, a meghatottságtól, a gyengeségtől állandóan nedvesek. Imádja a családját azzal a szeretettel, amelyre csak nagyon gyenge és nagyon önző emberek képesek. Nyolc évvel ezelőtt, amidőn a házi orvos közölte vele a fia betegségét és a leggondosabb ápolást rendelte neki, maga köré gyűjtötte a családját és ezt mondta:

— Ezért a gyerekért mindent.

Irgalmas szívű keresztény lévén, — csupa köny és részvét — gyakran beszélt a betegek hatalmas társadalmáról, amely tőlünk függetlenül éli mély és ismeretlen életét. Az egészségben pedig valami önző és csunya dolgot látott. Már akkor is lelkiismeretfurdalást érzett, amidőn kiment az utcára és egy-egy pillanatra elfeledte az ő kis betegét. Családja hasonlóan gondolkozott. Nyolc év alatt leszokott a nevetésről.

A kis beteghez három orvos járt. Édes borokat, drága ételeket evett. A harmadik évben azonban már

nemcsak ő csöngetett, de a külső ajtón, egyre lievebben, egyre kitartóbban csengettek a hitelezők is.

Az apa hősiezen viselte a sorsát. Szobájukból eltűntek a fölösleges butorok, a tükrös szekrények, a zongora, a képek, amelyek csak a hiúságot szolgálják.

De a kis beteg szobája ragyogott.

III.

Tavaszkor még csupa virág volt a ház. Fehér és halvány-lila virágok nyíltak a kertben. Az erőszakos tavasz szoritotta a kis vidéki házat, a rügyező galyak verték az ablakokat, átölelték a falakat és egy-egy lomb betolakodott a betegszobába is. Minden vázában virágok álltak. Az ágyat a család elborította ibolyával és orgonával.

Egy délután a lány óriási csokrot hozott a kis betegnek.

— Minek ez? — szólt komoran és eldobta a paplanáról.

Gyanakodva nézett a nényjére.

Janka másnap nem volt otthon. Csak este érkezett meg cseresznyés, tavaszi kalapban. Egy fiatalember kísérte, félénk, kedves, jómodoru fiatalember. Az ő kezében is virágcsokor volt.

A patikán át surrantak fel a másik szobába, hogy a kis beteg semmit se tudjon róla s a szülők gyengéden segítettek a fiatal szerelmeseknek.

Estefelé azonban a beteg izgatottan kérdezte:

— Ki van itt?

— Senki — felelte az anya.

— De én hallok valakit.

— Nem, gyöngyöm, a szél.

A kis beteg elkomorodott, de ezzel egyelőre el volt intézve a dolog. A szerelmesek mindig tolvaj módon lopóztak be a szobába és visszafojtott lélekzettel figyeltek, nem hallja-e meg a lépéseiket?

Egy hónap múlva azonban már nem lehetett titkolódnok.

A fiatalembert bevezették a szobájába.

— Ki ez? — kérdezte a beteg ingerülten.

Cukrot és narancsot hozott neki s odatette a vánkósára.

— Nem kell — mondotta közönyösen.

Félszegen, tanácstalanul állott előtte az udvarló és a lány lesütötte a szemét, mintha ítélőbírája előtt lett volna. Aztán halálos zavarban megint átmentek a másik szobába. Alig ültek ott egy darabig, újra hívta a nénjét, tegyen borogatást a fejére, igazítsa meg a párnáját, adjon be orvosságot.

Egy este ismét együtt voltak. Reszkető, virágos napokat éltek át a betegágy mellett. A vőlegény egyszer az ajtó mögé bujt, sietve karjaiba zárta a leányt és megcsókolta a haját, a száját, a nyakát.

— Mit csináltak? — kérdezte a beteg, ijedten és hangosan. — Ott az ajtó megett, ti ketten, mit csináltak?

Az anya megijedt, átment a másik szobába, az apa pedig erősen megeddette a szerelmeket. Botrány volt. Egy szót se tudtak szólni. Mindketten úgy érezték, hogy vétkeznek a beteg ellen és gonoszok az élet és az egészség nevében.

Aztán csak vigyázatosabban találkoztak, lehetőleg máshol, az utcán vagy társaságokban, s a fiatalembert ritkábban kereste, mint azelőtt. Janka sokat sirt. Nyáron elutazott a vőlegénye. A fürdőből rövid leveleket írt, minden hónapban egyszer. Ősszel egyetlenegyszer se

látogatta meg. Janka újra az ágy mellett ült és a beteg lassan-lassan kibékült vele. Borogatta a fejét és olvasott neki, Verne Gyula regényeit olvasta. Az öccse nem is figyelt rá.

De mikor néha megállt, felébredt és reászólt:

— Olvass.

A lány tovább olvasott.

IV.

Ősszel a beteg határozottan jobban lett. Az erős levesek, a finom borok új lelket adtak neki, és hust, amit a láz megint elemészthetett.

Tél felé azonban hirtelen súlyosra fordult az állapota. Láza felszökött, félrebeszél, mindenki a halálát várta. Dézsaszámra hordták be az udvarból a frissen esett havat, de úgy tetszett, hogy a hegyek és a folyók összes hűvössége se képes eloltani azt a poklot, amely ebben a nyápic testben tombolt.

A család nem fásult el iránta. Minden lázrohama új csapásként hatott rájuk. Kétségbeesett gesztusokkal jártak föl s alá a szobában mind a hárman.

Az anya egész éjjel talpon volt. Halvány, vézna szent-kép, ott állt az ágy mellett, feltürt ujjakkal, és könyökgig vájkált a hóban, a fagyos vízben és borogatta a beteg homlokát.

Csak ő volt ébren. Kikitekintett az udvarra, a holdfényben reszkető háztetőre és az égre.

Ekkor hült meg.

Első nap köhögött, fájt a feje, de még mindig a beteg mellett aludt a diványon.

Második nap lázt kapott.

Harmadik nap ágyba kellett feküdnie a másik szobában és hajnal felé meghalt tüdőgyulladásban.

Az apa szóltanul leemelte az ütőóra üvegharangját és a mutatót megállította. Három óra volt. Kulccsal zárta be az ajtót. A beteg még aludt.

— Csak meg ne tudja szegényke — fuldokolt a könyelben, és a másik szoba felé mutatott.

A holttestet öltöztették a mosónők.

V.

Reggel mégis megtudta.

Összeráncolta a homlokát és maga elé meredt. De nem sirt. Csak elgondolkozott s tisztázta magában, hogy eztán a nénye rakja majd fejére a hidegruhákat. Ez szomorú volt.

Másnap délután temették az anyját.

Erre az időre egy távoli rokonuk jött hozzá, tapasztalatlan fél-paraszt asszony, sötétzöld ruhában, vas-kos kőönttyűkkel. Mindnyájan a temetésre mentek.

Ezt az asszonyt kezdettől fogva ellenséges szemmel nézte. Butának tartotta. A vánkosit nem tudja megigazítani, nem értett a hőmérőhöz, az orvosságoknak nevét sem tudta, bóbiskolt egy nádszéken, és kezét összekulcsolva imádkozott, mint hogyha nem is az anyját, de őt temetnék.

— Jöjj ide — kiabált rá, amikor a másik szobából kivitték a koporsót.

A néni felugrott.

— Öltöztess fel.

A néni babrált a hálóingén.

— A köpenyemet.

— A papucsot.

Odaadta a papucsot.

— A vastag kendőt is, — ordította türelmetlenül — mert megfázom.

A néni gondosan bebugyolálta. Aztán óvatosan átnyalábolta s lassan-lassan, mint hogyha egy törékeny üvegszekrényt vitt volna, sokkal nehezebben, mint anyját a halott-vivők, átcipelte a széles bordó karosszékre és az ablak elé tolta, ahonnan látni lehetett a temetést.

Ott ült a kis beteg. A sok kendőtől szinte meghizott. Keményen és hősiezen bámulta az egészségeseket, akik nyugodtan járnak-kelnek az utcaköveken piros arccal, rugékony inakkal. Egyelőre azonban boldog volt. Négy párnán ült, magasan, nagyon magasan, egy trónon ült a betegség kis hercege, a láz fejedelme, és hallgatta a szive heves verését, az élet csicsergését minden ízében és arca elégedett volt, önérzetes és gögös, semmikép se hasonló egy angyaléhoz.

Megindult a menet. A zenészek az égnek fordítottlák trombitáikat és a délutáni csendet megreszketette valami határtalanul-bus rézmuzsika.

Az apa bódultan ment a koporsó után. Kopasz fejét langyossá fütötte a nap, arcát foltok verték ki, orra vöröslött, mint hogyha részeg lett volna, és itta a sós könyeit, amelyek az ajkára csurogtak és durván csillogtak, mint a fehér pálinka.

A nénjét is látta. A napfényben csunya és vén. Szőke hajára egy rossz fekete kalapot csapott.

Utánuk a rokonok.

Egy darabig szórakoztatta a menetet, aztán elálmosodott, ásitott, visszasírt az ágyába.

— Menjünk — diktált a néninek.

A néni reszketve fektette le.

— Várj — mondotta a beteg, amint az ágyában végignyújtózkodott. Összemorcolta szemöldökét és parancsra emelte vékony karját.

— Mérd meg a lázamat. Félóra mulva kinint kapok. Minden tíz percben új borogatást a fejemre. Min-

den negyedórában új kötést. Négy órakor a barna orvos-
vosságból egy evőkanállal. Ha elalszom, ne kelts fel. Az
apa se keltsen fel. Csendesen menjen át a másik szo-
bába. Érted?...

TREFA

Eleinte minden csendesen ment. Világos szeptember volt. Gyümölcsök teljétől roskadtak a fák, az udvarokon befőtteket tettek el télire, rézkotlákban keverték a szilvalekvárt. Később jött az október, reggel gyenge ködökkel. Napközben még mindig meleg szelek fujtak, a legyek sem haltak meg, fekete bolyokban nyüzsögtek az ablakokon. Lassan szüretelni kezdtek. Éhes darazsak lakmároztak a körtéken. Este a szőlők felé, az országutakon csodálkozva álltunk meg, az égre bámultunk, ahol rakéták szikráztak, égő fejjel, a semmibe furódva, hihetetlenül. Forrt a must — pincék homályán — az ászokfákon. A csipős fiatal bor, mint a parasztpeszsgő, kaparta — mérgével és mézével — a részegek torkát. Duzzadó gohérfürtöket láttunk s kövér nők melleire gondoltunk. Az őszi érzéki zamata megigézett, buja rothadtsága visszarámolt. Sárgadinnyék héjai széttaposva heverték a kisvárosi aszfalton, amiket nyár óta nem takarítottak el, a pohos görögdinnyét megütötte a guta, szétpukkadtt a hőségétől s hullája a kövezeten gözölgött. Mi egyre vadabb és örültebb kalandokon törtük a fejünket, különösen délután, a tanuló-teremben. Lassan fűteni kezdtek. Az iskolaszolga — egy száraz öreg szerb — reszketve hozta be a hasábfát, a felaprózott rőzséket s megrakta a kályha gyomrát. Pedig még meleg volt künn.

Azon kezdtek, hogy apró hecceket eszeltünk ki.

Egy délután — három óra tájt — elloptuk a rövidlátó eminens szemüvegét.

Már-már sötét volt a teremben. A piros arcu szőke fiu egyszerre csak izegni-mozogni kezdett, fészkelődött a helyén, lehajolt, felállt, de úgy, hogy az orrával neki-ment a falnak és a fogasnak, Ez még inkább idegessé tette. Hogyha valamit keresünk, erőre kapunk a kudarc-tól, a szeszélyünk szenvedéllyé és meggyőződésé vá-lik. Így történt ez nála is. Végigkotorta összes zsebeit, kétszer-háromszor, minden alkalommal sokkal gyorsabban, mint előbb, aztán a pad alá bujt, lehasalt a földre s orrát a poros padlóra nyomva, kereste a szemüveget. Gyáván kuncogtunk. Szájunkba gyűrtük a zsebkendőn-ket. A nevetőizmok reszketésétől kipattant szájunkból a pecek dörögve, heves robajjal, mint az ágyu csövéből a golyó, a nevetés még erősebben tört ki. Talán azért neveltünk annyit, mert nagyon-nagyon féltünk.

A tanárjaink többnyire sovány és szigorú papok vol-
tak, akiknek izmos kezében irgalmatlanul suhogott a sárga nádpálca. Exaltált arccal csináltak rendet. Mióta neszét vették, hogy az iskolában forradalom üti fel a fejét, minden pillanatban felbukkant hátunk megett a fe-
kete reverenda, egy-egy papi alak, szikáran és sápad-
tan, mint a hittérítő a vademberek között. A parasz-
gyerekek vastag nadrágját kegyetlenül kiporolták. Tizen-
négy-tizenöt évesek voltunk, mégis gyerekek, vásott, furcsa
kamaszok. Átkutatták a zsebeinket, a fiókjainkat, nem
szabad volt kimenniük a városba, éjjel állandóan vir-
rasztott egy fráter. Mi azonban tuljártunk az eszükön.
A motozás után onnan, ahol nem is sejtették, büvész-
kézzel kivettük azokat a szerszámokat, amelyek az ugra-
táshoz elengedhetetlenül szükségesek voltak. Ismertük a
terepet. Az egész diákotthon ki volt preparálva cél-
jainkra. A katedra alatt földalatti vezetékek futottak, ame-
lyeket az utolsó padból láthatatlanul mozgathattunk, de
az egész intézet a hatalmas melléképületeivel és labo-

ratóriumaival szinte kerekéken gurult, annyira eláknáztuk orsókkal, spárgákkal és drótokkal. A sakktáblát nem ismeri jobban a sakkmester, mint mi az iskolánkat. Mindent pontosan felmértünk. Tudtuk, hogy az áldozat a kertben mikor botlik meg, és élveztünk minden pillanatot, amely addig eltelik. Zsebünkben készen álltak a dióhéjak, a békarakéták, a pattogó kakasgyufák kiszámított négyyszögekben voltak elszórva, a zugó szerszámok kezelői alkalmazkodtak a körülményekhez, az »assa foetida«-t jóelőre dobtuk az izzó kemence lapjára úgy hogy kellő pillanatban a koncert teljes volt, egyszerre működtek a tréfa tüzérei, zenészei, akikhez aztán a hatás emelésére a tréfa illatszerészei is csatlakoztak. Nem bírtak velünk. Október végén minden vigyázat ellenére egy kitűnő társunknak sikerült belopózkodnia a dormitóriumba, az igazgató hálószobájába, megközelíteni az ágya fölött lógó szenteltvíztartót, amelybe tintát öntött.

Az igazgató este telehírtette az arcát tintával s reggel — szórakozott ember lévén — mindenkinek nagy gaudiumára tintás arccal jött be a matematika-óra.

Novemberben már járvánnyá vált a nevetés. A nevetés gonosz epidémia. Csak kevés jó belőle. Hogyha tulságosan élvezzük, akkor elfuladunk és köhögünk, az arcunk elsápad és kipirul, fáj a derekunk, csiklandja a hónunkat, a tarkónkat, a bordánkat. Nem is mulatságból neveltünk tán. Viszkető bizsergés szállt minden tagunkba. Örültünk nagyon az életnek s talán futottunk előle. Betegek és szomorúak voltunk.

Az igazgató egy késő délután maga elé hívott bennünket, a zöldposztós asztal elé, ahol két égő gyertya között egy fekete feszület komorlott. Lángoló arccal beszélt:

— Az ördög incselkedik veletek. Az ördög...

Igazat adtunk neki. Ugy éreztük, hogy ezen az

Örök az ördög tréfál, az áll a hátunk mögött, az kényserit uj és uj csinyekre, de nem tehattunk ellene. Kicsit mégis elszomorodtunk. Helyzetünket menthetetlennek láttuk. Meg voltunk győződve, hogy már mélyen elzülöttünk, nem lehet rajtunk segíteni és a pokol vár ránk, amelynek kinjait a hittanár a biblia szörnyű szavaival, kárminnal és feketével festette le nekünk.

Decemberben két diákot kicsaptak. Ekkor ki sít megzeppentünk. De az üldöztetés még erősebben összekapcsolt és most már a kétségbeesés dühével tréfáltunk. Igaz, a tréfáinkat csak egymáson próbáltuk ki. Nem mult nap hogy valami ujat ki ne találjunk. Este a lepedő alatt rendesen vizes lavórt találtunk, amibe a vigyázatlanok sziszegve ültek bele, de nem ütöttek zajt, nehogy észrevegye a fráter. Párnánkba fojtottuk nevetésünket. Reggel gyufa pörkölte talpurkat, a cipőinkbe vizet öntöttek, a nadrágunk szárát, a kabátunk ujját cukorspárgával kötözék össze, a könyveinket s a füzeteket az ágy alatt találtuk meg. Ezek a fogások is elavultak. Láthatatlan sodronyokat feszítettünk a szobában, amikben este tízével-huszával buktunk el s bevertük a homlokunkat. Tüket és szegeket csempésztünk a párnák közé. Sokan sebeket ejtettek a testükön. De a vért némán letöröltük, a sebeken neveltünk, büszkén és hősiezen viseltük.

Egy decemberi éjen két flu kiszökött az intézetből.

Átugrottak az alacsony kerti falon s bementek a városba, hogy hirt hozzanak nekünk, mint a követek. Mindnyájan együtt éreztünk velük. A sötétben izgatottan vártuk őket. Árulástól nem kellett tartanunk, mert az első eminens, a piros arcu, szőke fiu, aki a tanárok kéme volt, egy emelettel följebb aludt, külön szobában, egy hallgatag és beteges német fiuval.

Nehezen multak az órák. Időnként kinéztünk a folyosó ablakán, nem jönnek-e? A havas kertben fujt a

szél, busan álltak a sötét fák, senkise jött.

Azt hittük, valami bajuk esett. Lehet, hogy a falon valaki meglátta őket, talán a cirkáló rendőr s letartóztatta s bekísérte mindkettőt. A gyáváb-
bak már féltek, arra gondoltak, hogy jobb lett volna, ha otthon maradnak és ki se mennek. Néhányunk azonban erősen bizott az eszükben és az erejükben. A fráter az ujbortól részegen horkolt a kis szobájában. Vártunk. Csendesen beszélünk, jelekkel, az arcunkat az arcunkhoz tapasztva, a szívünk dobogásával. A torony-
óra elverte az éjfélét. Még mindig dermedten és moz-
dulatlanul állt a kert. Minden öt percben kinéztünk. Végre egyik diák visszaoson a folyosóról:

— Valaki jár a kertben.

Elmondta, hogy a havas kerten egy árnyékot látott átsuhanni.

A borzalom ludbőrözött végig gerincünkön. Arcunk, szájunk, kezünk hideg volt. Egy ingben álltunk a hálószobában, némán. A szívünk hangosan dobogott. Mindenféle rémmesére gondoltunk, s most már a legbát-
rabb is tanácstalanul állott, hátha valami történt. Öt perc mult el így, ebben az ájult izgalomban. A kém kirohant a folyosóra. Csendes lépések hallatszottak.

- Ki az?
- Jönnek.
- Ők azok?
- Ők.

A megennyhülés sóhaja szakadt fel. Visszaosontunk hideg ágyainkba, fülünkre huzzuk a paplanainkat, elfoj-
tottuk a mámoros, türehetetlen örömet és tetettük az al-
vást. A két fiu megérkezett.

Az egyik az osztály leggazdagabb tanulója volt, aki-
nek az apja — egy vidéki gyógyszerész — havonta két-
száz korona zsebpénzt küldött, a legjobb tornász és vívó,

a legelső nőhódító. Ő jött be legelőbb. Cipőjét már a jeges folyosón levetette, nehogy kopogjon. Mindig kivágott mellényt, ragyogó ingmellet, jó cipőket viselt, fekete haját hosszúra növesztette s érdekesen csapta halvány homlokára. A másik egy különös szerb fiu, a legrosszabb tanuló, a mi vezérünk, aki már többször menekült meg a kicsapás veszélyétől. Kemény, ravasz és kegyetlen fickó. Szurokszemei fénylenek. Azt mondják, kicsit eszelős is. Ujjait a szemére teszi, arcát a nap felé tartja s játszik a fényvel. Különben mindenütt hitesztelik róla, hogy iszik és kártyázik, mindenesetre nagyon érdekes, imponáló ember.

— Várjatok, — suttogják — maradjatok fekvé.

Az izgalomtól alig bírunk maradni, de ők urai a helyzetnek, élnek a jogaikkal, parancsolnak velünk. Csak később engedik meg, hogy meggyujtsunk egy szál gyufát. A gyufafényben sápadtak. Keresztbe tett lábbal ül a gazdag fiu és nagyon levertnek látszik. Haja a hideg ellenére verejtékes. A szerb fiu vigyorog. Zsebéből hatalmas üveget huz ki:

— Pálinka.

Aztán egy kendőből valamit kibugyolál:

— Kártya.

Még mindig van valami meglepetése:

— Dohány.

Végül egy rud paprikás-szalonnát tesz az ágyunkra.

— Jól mulattatok?

Némán intenek.

A diadal részegítő szellője fuj át a szobán. Lásankint felmelegsünk az ágyban, örülünk a késő éjszokatlanságának. Kézről-kézre jár a pálinkás-butykos. Néhányar: gyertyafénynél kártyáznak, cigarettáznak. A gazdag fiu elmeséli, hogy a szomszédban szemérmetlen cselédek megszólították, valamit mondtak neki, amit nem akar

ismételni, nevettek és eltűntek. Később hosszabb elbeszélésbe kezd, nagyon halkán, suttogva, amit a körülötte állók izzó szemmel hallgatnak. A csendet röhej szakítja meg.

— Szőke?

— Szőke — felel.

A kedv egyre magarabb fokra esap. Óvatosan hancurozunk, úgy hogy nesztét ne vegyék az éjjeli tivornyának, látványosan rohanunk a szobán, vigyázva csapjuk egymás fejéhez a párnákat a duzzókát. A szerb a legvigább.

— Hanyóto', gyerekek. Valami újat kellene kitárlálni.

— De mit?

Egy vékony fagygyugyert át gonytunk meg az éjjeli szőnyegen.

A szerb az ágy a fönyőkől hűveve maga elé mered és gondolkodik.

Csu'lik és tüzskől a nevetéstől.

— A fráter a'szik. Csendesen felmgyünk az emeletre. Az első eminshez...

— És?

— A többit bizzátok rám.

— Viz? — kérdezzük.

— Dehogy.

— Tüz?

— Dehogy.

— Nálad van a spárga?

— A szeg és a láncc?

— A gyufa?

— Minden nálam van, csak gyertek.

Kicsit izgatottnak látszik, de fehér ajkán, halványan és kísértetiesen, még mindig ott vonaglik valami eltorzult nevetés.

— Igen tréfa még nem volt.

Nem tudom, miért éppen az első eminenszt választjuk ki, akit a kémkedése ellenére is mindnyájan szeretünk a tudásáért, a tapintatáért. Ebben pillanatban talán bosszant a rövidlátása, a vaksi vakondok-szeme, a szorgalma. Szeretnénk kicsit kinozni, csiklandozni, csupa szeretetből megorgatni, elverni, megrémíteni s aztán hirtelenül kibékülni vele, hogy másnap megint bizhassunk az ő meleg és becsületes szívében és gyémánt-eszében. Vajjon mit csinálunk vele? Ez a szelid fiu már az ugratás minden skáláját végigcsinálta. Csillagott rugott, vizes lepedőbe csavartuk, kísértetekkel rémitgettük, az ágyából kicsentük a deszkákat és székeket, asztalokat, padokat állítottunk a paplanára. Mindent békével türt.

— Jöjjetek — mondja végül a vezér, határozatlanul.

Felrántjuk nadrágunkat, egy pillanat alatt készen vagyunk, az első emelet felé mászunk a sötét folyosón.

Legelől mászik a szerb, mint egy izmos farkas.

Ottan kuporgunk a fiu ajtaja körül, ki térdel, ki négykézláb, ki hasmánt fekszik.

— Csak aludna.

Óvatosan kinyitjuk az ajtaját.

A lámpa ég, nem alszik, az asztal mellett ül, hálókabátban, egy ingben, vörös tintával vonalakat húz, számokat vet, apró gyöngybetűket ír. Szemén a pápaszem. Lesülyeszti a fejét, hogy jobban lásson a félhomályban, a szemüveg mögül sandit reánk.

— Mit akartok? — mondja nyugodtan, fenhangon.

Nagyon elkedvetlenített, hogy nem találtuk ágyban.

A szerb azonban hirtelenül rávetette magát, brutalisan bekötötte szemét, leteperte a földre.

— Engedjetelek, — kiabál a fiu — ne bolondozzatok. Menjetelek aludni.

Ujra szétpukkan egy fakó nevetés, de ezt elégedetlenség követi. Világos, hogy az ugratás nem sikerült. A szerb zavartan mered maga elé.

Most már lökdössük, tegyen valamit, ő pedig várakozik, vissza akar huzódni, de mi a háta mögött állunk, követelődzünk, és nem engedünk.

— Csiklandd.

Csiklandozni kezdi a tarkóját

A fiu alig nevet, békésen türi.

— Nem nevezsz? — kérdezzük tőle csufondárosan.

— Csiklandd erősebben — kiabáltunk.

A kis diák piros arcán semmi nyoma a nevetésnek. Nyugodt, dacos, butaságnak tartja az egészet.

Ekkor valaki hátulról kivesz a zsebéből egy hatalmas szalonnavágó kést, röhögve a szerb kezébe nyomja:

— Ezzel csiklandd!

A szerb tétovázva zsebredugja a kést.

Valamit tenni kell. Rángatjuk a kabátját, unjuk a kuporgást a padlón, egy csendes zendülés van készülöben ellene, aki ötlet nélkül jött be, becsapott bennünket. Egyszerre megbotlik, a nevetés reá irányul, elsöpri őt, valami kibujót keres, hogy megint a helyzet ura legyen. Nagyon félünk és nagyon nevetünk. Mindaz a mámor, ami ezen a világ, most már mindenben nevetünk, mindent mulatságosnak találunk, azt is, hogy ott áll birkózva a fiuval, mozdulatlanul, mint valami hivatalos személy, s nem tud mihez kezdeni.

Egy egész perc mulik el így.

— Kezdd már — tombolunk a dühtől.

A sötétségben aztán valami megvillan.

A kést lassan forgatja, félrehajtja a fiu ingét, a bordája fölé emeli, de ugyanekkor erős tenyerével befogja a száját, óvatosan csiklandja a késsel, tréfából, csupa tréfából, a fiu hálókabátja mozogni kezd, a szerb nem

enged, tovább csiklandja egyre jobban, aztán lassan megkarcolja a késsel, a padlón egy nedves sáv fut végig, a kés beljebb megy a bordák közé, egyre mélyebben, már reaköngyököl a késre, egy kis nyöszörgést hallunk, az egész testével reáhajol a fiura, aki hanyatt fekszik és még mindig nem tud hangot adni.

Néhányan, akik távol az ajtóban állnak, hangosan nevetni kezdenek, mi is velük nevetünk, de már sirósan, elkényszeredett kedvvel, sejtjük, hogy a tréfa, a nagyszerű tréfa sikerült.

— Megvan? — kérdezik tőle.

— Meg — int és az arca hidegen mosolyog.

De azok, akik közel állunk hozzá, megijedünk, valami retteneteset sejtünk, rohanunk ki a szobából.

— Mi történt?

Nem tudjuk, mi történt, de a decemberi éj hideg, a kétségbeesés, a nevetés kiüz a kertbe, onnan pedig menekülni tovább, valahova, nem tudjuk, hova.

Átvetjük magunkat a falon, mint az örültek, s rohanunk.

Előttünk a kisváros apró fehér házakkal. Ördögi hatása van egy ilyen kisvárosnak, éjjel. Koromfekete minden, csak a korcsmák ablakai parázslanak, mint a pokol rostélyai és összeolvadnak a trombitabandák vörös hangjaival. Futunk a külváros felé. Ott már-már alig jártak emberek. Kósza parasztlányok kuncsorognak, akik nappal mostak, szinehagyott kendőkben, vastagon és rozszul kifestve, a hangjuk meleg és buja, de a kezük a szappantól rücskös. Néha egy-egy részeg ember orra bukik, hirtelen, mint hogyha puskagolyó találta volna.

Egy kaszárnya előtt sétál az őr.

IBOLYASZINŰ ÉG ALATT

Ha a lila tintából beleöntünk egy cseppet a pohárba, ibolyaszínű lesz a pohár vize. Ilyen világos, vizes ibolyakék volt az ég. A fák pedig fehérek, s lassan remegtek össze, mintha álmukban beszéltek volna.

Öt óra felé már sötétült az ég és a sötétkék kemény és bátor árnyalatát lehelte rá az alkonyat. Nedves szelek fujdogáltak. A csillogó fekete aszfalt és főtt a kékség összeölelkeztek és arra gondoltam, hogy ily szeles, furcsa és színes esték csak Japánban vannak, néha, virágos áprilisban. Azután az utolsó sárga arany-patina is elfakult az ablaktáblákon. Vele együtt haltak el vágyaim is, melyek ezen a délutánon buján és melankólikusan bontakoztak ki és a telet siratva, a tavaszt köszöntve ujjongtak az új élet ígéréteinek.

Ekkor találkoztam először a Nagypapával.

Álmodtam. Azon a napon, amelyen eltemettük. A mellem még nehezen pihegett s gyakran felzokogtam.

Lassan jött be a mi régi, téglás udvarunkba, bojtos hálókabátjában. Előbb azonban csengetett a kapun. Olyan lopózva, settenkedve és vigyázva ment előre, mintha attól tartott volna, hogy minden pillanatban rászól a konyhából valamelyik cseléd. De mégis minden baj nélkül jutott el a lugasig. Hajadonfőtt volt, az ősz haja sáros, a szeme könnyes, szemrehányó és nagyon szomorú. Ezeket a vádoló kék szemeket reám emelte. Hátrafordította fejét és hosszan, hosszan, fájdalmasan bámult arcomba egy elfelejthetetlen tekintettel, amitől egész testem odamerevedett az ablakdeszkához. Azzal eltűnt.

A második találkozásnál már nem álmodtam, nem képzelődtem, nem hallucináltam, egészen vi'ágosan láttam és beszéltem vele. Este hét óra felé járt az idő, de az ég még mindig kék volt, s a fák ágain illatos, fehér csipkék himbálódtak. Por, zaj és beteg nyugtalanság hullámozott az arcán. A szivemben pedig egy titokzatos fájdalmat temettem.

Az utcasarkon toppant elém s szeliden ragadta meg a karomat.

— Nagyapó... — dadogtam fehérré vált ajakkal.

— Nagyapó, honnan jössz ide?

Nem felelt semmit. Csak felhuzta bozontos szemöldökét és arcomba meredt.

— Olyan sápadt vagy, — folytattam. És olyan szomorú, mint egy síró gyerek. És fekete szalonkabátodról lassan-lassan mind lepattogzanak a gombok, amelyeket Nagyanyó varrt fel hosszú, keskeny ujjával októberi reggeleken. Ma már nem varrja fel neked. Züllött vagy, szelid, őszhaju öreg. A koporsóban mindnyájan magunkra maradunk és elzüllünk.

Szomorúan bólintott. Tovább beszéltem.

— Értem a haragodat és a hallgatásod. Elfelejtettelek. Sokszor örültem és nem gondoltam rád hónapokig. Ha zuhogott az ólmos eső, nem jutott eszembe, hogy becsurog kriptádba és a koporsód vánkósát is bekönyezi s én ezalatt színházba jártam, báltermekben táncoltam és gondtalanul sütkéreztem a kályha mellett. Egyszer, emlékezem, egy egész fehér jázminbokrot letaroltam a hajnalt. A diák-majálison orgonaágot törtem egy tam a majnalt. A diák-majálison orgonaágot törtem egy fiatal lánynak. Bocsáss meg, hogy nem jártam ki a temetőbe, bocsáss meg...

Nagyapó újra bólintott és egyszerre eltűnt szemem elől. Azután nehéz beteg lettem. Az orvosok délre küld-

tek és azt mondták, maradjak ott évekig. Arcóba utaztam. Semmittevással töltöttem napjaimat. Olvasni kezdtem, de untam a könyvet. Cigaretára gyujtottam, s nyomban eldobtam. Minek cigarettázni? És minek élni?

Csak a nehéz lehelletü olajfákat szerettem. Magamba szívtam zsiros illatukat. Sötétzöld, aranyos homályban, félig ábrándozva, félig ásítózva járkáltam fehéren, soványan, hosszú-hosszu fekete szalonkabátban. Öt óra felé kimentem a vasuti sinekhez és mentementem előre, magasra emeltem vékony karjaimat és sokszor úgy éreztem, repülni is tudnék.

Nagyapó egy ilyen délutánon jött elém utoljára. A vasuti sineken közelgett és most már nem haragudott rám. Vezetni kezdett. Megfogtam a kezét. Nem tudom meddig járkáltunk. A sinek csillogása lassanként beleszürkült a homályba. És én minél tovább mentem vele, annál kisebbnek éreztem magamat, annál inkább kellett kapaszkodnom, hogy — mint régen — elérhessem az ő meleg, vezető kezét. A mezők lassan elmaradoztak. Egy szürke táj bontakozott ki. Oly ismeretlen és mégis ismerős. Itt már jártam egyszer. Azután egy kerten mentünk át, ahol bódító liliomok illatoztak a sötétben s egy kis gyerek játéka heverték a porban. Ez a kert a mi régi kertünk. A dobogó falépcső pedig a Nagyapó szobájához vezet.

Megijedtem. Szerettem volna kitépni kezemet a kezéből, de már nem lehetett. Későn volt.

Hogy mi történt, csak nagyon homályosan tudnám elbeszélni. Felmentünk a szobába és Nagyapó meggyujtotta a lámpát. Fáradt voltam, el voltam fásulva s bármily érthetetlennek, rémesnek és idegenszerűnek tetszett az egész, hagytam, hadd történjék, aminek történnie kell.

Nagyapó először is teát forralt. Ugy készítette el, ahogy szokta és sok rumot töltött beléje és cukrokat

égettünk mindketten, míg a barna lé belesuslogott a rubinszinü folyadékba. És azután dalolt. Magas tenorhangon dalolt egy háborus, régi nótát, amit néha gyerekkoromban hallottam az udvarról. Olyan szépen, hogy sokáig nem tudtam róla levenni a szememet. Néztem a fején. Félresimitottam galambösz haját és újra megkerestem azt a halványpiros forradást, amit egy kard vágott magas homlokán. Sohasem láttam ily nagynak az ő ősz, daliás, magyar alakját.

Az este egyszerre suhant le. Nagyapó feltette pápaszemét, előkereste régi, megsárgult ujságját és olvasni kezdett. Én meg leültem a földre és piros meg fehér cukorkákkal kiraktam a szőnyegen az ujság címét. De lassan-lassan elálmosodtam. A szemem meredten tekintett, levegő-hullámok cirógattak s színes buborékok táncoltak előttem, mintha ópiumtól lennék részeg. Nagyapó lefektetett. Zöld, kis hálós ágyamban kényelmesen kinyújtózkodtam. Elég nagy volt. A szoba egyre sötétebb és hidegebb.

Nem tudom meddig tartott ez így. Csak arra emlékszem, hogy egyszerre félni kezdtem. Vak, esztelen és őrjítő volt ez a félelem. Vissza akartam menni a fürdőhelyre. A lámpa sötéten égett az asztalon és künn is éjszaka volt már.

Nagyapó felkelt a régi, török kerevetről. Valamit dűnnyögött. Megnézte az óráját és készülődött.

— Hová megyünk? — szepegtem és párnákba tettem arcomat.

Egy szót se szólt. Nyugodtan előkereste kis prémes bundámat és rámadta. A félkarjával felkapott és rohant, rohant velem a csillagtalan éjszakában.

Csak fákat láttam. Néha egy lámpát. Egy boltot, amelyet bezárnak. Egy elköszönő embert, sineket, kü-

lönösen foszforeszkáló, furcsa telegráf-drótokat, és olykor valami távoli világos ablakot. Aztán semmit.

Semmit.

Őrült ijedelem ragadott torkon. A szivem hangosan kalapált és fülem a melléhez szorult.

Az ő szive nem vert...

Mi lesz velem?

Menekülnöm kellett. A percek multak. Megragadtam a karját. Nem engedett. Erre a kis gyerek dühével kapaszkodtam ősz hajába. És ekkor... ekkor... megütöttem a Nagypót.

— Nem megyek tovább! — sikoltottam — hagyj engem itt. Menj vissza magad.

Nagypó letörülte könnyeimet és elengedett. Olyan szeliden engedett el. Három lépést ment előre. Inkább tántorgott. Azután megállott. A koromsötétségben is jól láttam, hogy egy sövényre dőlt és hosszasan, keservesen, hangtalanul sirt.

En éjjel felé Arcóban voltam. Rögtön a szállodába mentem, lefeküdtem és reggelig aludtam.

Azóta meggyógyultam. Tagjaimba visszatért az élet. Az arcom piros.

Nagypó azóta nem jött vissza.

Azért mindig várom. Estefelé hosszú, magányos sétákra megyek a városon kívül, hátha elém jön valahol és újra elvisz magával vissza a gyerekkorba és még tovább oda, ahol szegénynek egyedül kell maradnia. De nem jön. Tegnap is egész nap vártam. Nem jött. Arcommal Arco felé fordultam és hívtam. Itthagytott örökre.

De ha még egyszer meglátogat, elmegyek vele.

A kómikus hét óraker megvacsorázott a színház épületében levő vendéglőben. Kis pörköltet evett, utána két almát s fehér bort ivott, sok savanyuvizzel. A vidéki városkában az árca érdekes tanulmány volt. Itt ez az arc képviselte egyedül a kulturát. Régi színészekre emlékeztetett s a mozdulatai, groteszk rángásai madarakat idéztek az ember eszébe, egy varjút, egy csókát. Különben ő volt a város legszomorubb embere. A felesége két évvel ezelőtt csalni kezdte s akkor nem lévén eléggé energikus — a szokásjog alapján — egyre hevesebb ütemben csalta. Mindez nem látszott meg rajta. A zsurokon sikerrel utánozta a kakas kukorékolását, a kutyaugatást, a nők vigyorogva néztek reá, bomlottak érte. Általában boldog embernek tartották.

Vacsora után a színházba rohant. Átment a homályos folyosón, ahol állandóan a borjupörkölt szaga kóválygott, amihez nyáron az uborkasaláta és az ecet szurós illata társult s ezek a szagok összekeveredtek, megcsiklandozták a színházbajárók orrát, azt a téves impressziót keltvén, hogy a konyhaszag és a színjátás szervesen egymáshoz tartoznak.

Az öltözőben leült, háttal az ajtnak és festeni kezdte magát.

Egyszerre kinyílt az ajtó, belépett egy hórihorgas, sápadt fiatalember, malaclopó köpönyegben.

— Te vagy az? — kérdezte és visszafordult.

A fiatalember nem felelt, hanem végignyújtózkodott a kopott diványon és karjával elfödte az arcát.

— Végem van — nyögte — végem van...

A kórikus reá se hederített. Ismerte a barátját. Mélyen hajolt a tükörbe, szemhéjait bekormozta, szakálta szálait egyenként, óvatosan ragasztotta fel.

— Te — hebegte a neuraszténias droguista, — én ma megfogok dögleni.

A droguista tényleg betegnek látszott. Állán érdes borosták. Szemei körül az álmatlanság karikái. Csak az imént ébredt fel, este, háromnapos züllés után. Az ágyban vacogva nézte a sötét, jégvirágos ablakot, a ködben égő gázokat. Szája még keserű volt az alvástól. A szobájában a gyertya barátságtalanul világította meg a kályhát, a vörösterítés asztalt, a mosdót. Macskazenés hangversenyt hallott most, mintha távolról becsukott és kibélelt ajtókon keresztül egyszerre sok apró hegedű cingna. Még az öltözőben is azt hitte, hogy álmodik. Álmodja annak a kusza álomnak a folytatását, amely egy pillanatra félbeszakadt, de tovább folytatódik s most egy diványt álmodik, amelyre rádől, egy kórikust, aki a tükör előtt festi magát és beszélget vele.

— Nő? — kérdezte a színész és álla alól levette a törülközőt. Erősen bekrétázott szemöldökei összerándultak.

A fiatalember nem felelt, egy leányra gondolt és aztán a revolverére, amely a nadrágzsebében puposodott.

Vidéken, a vidéki emberek képzeletében ezek az esték, ezek a fekete ébredések tragikusabbak, mint másutt. A szerelem pedig mindennél tragikusabb. Ez ott nem egy érzés, de minden. Talán a fülledt élet teszi, az emberek egymáshoz való közelsége, vagy a kisvárosi dekoráció, a nőt másképen látják és az értéke bizonyára kisebbedne, ha más milieube plántálnák. Elfelejtik, hogy másutt operákban, kertekben nyílnak az asszonyok és a

kertben millió rózsa van, amelyeket alig lehet egymástól megkülönböztetni. Ők megállnak egy fotográfia-kirakat előtt, a kedvesük arcképét bámulják és érzik az üterük tragikus zengését. Más üter nem ver így. Ott lakik távol az utcák homályán, ahol egy petróleumlámpás ég s elfelejtik, hogy a földön vannak és fejük fölött ég a Sziriusz.

A színész mozdulatlanul nézte a fiatalembert. Amint így végigheveredett a diványon, csakugyan ijesztő volt. Nyulánk arcát elhagyta a vér és a színész megérezte, hogy a zsebében revolver is van. Egyszerre távolinak tetszett, évek távolságán át látta feküdni egy szűk kopersóban, félrebillent fejjel, halotti orral és látta az öltözöt is, a diványt is, üresen.

— Baj van? — szólt a kómikus és felállott.

Gyönyörű szál tölgyember volt, körülbelül negyvenéves. Az arca fáradt és mégis csupa mozgékony, az élet, a szépségben és a mocsokban való hempergés megszentelte és finom fátyolt terített reá. Orra büszkén tört előre, okos álla acélból volt. A rövidre nyirt, szőke haj egy kemény római katona képét idézte elő, a két melegsziurke szem csupa puhaság és szeretet.

— Megcsalt? — kérdezte szeliden.

— Meg — nyögte a fiatalember. — Elárult.

— Ez előrelátható volt.

— Hiszen mindenre el voltam készülve. Amikor nyári bálokon táncolt, kimentem a parkba és émelygő gyomorral feküdtem neki a falnak. Az ócska valcerek az orromat facsarták, mint a kénes gyufa büze. A kis hadnagyok pedig berugtak a komisz muzsikától. Bundapálinka kell nekik és cigányzene. Utálat.

A színész egy cingulumot kötött a dereka köré, óriási bojtokkal.

— Mégis milyen nyugodtan nézett mindig. Az arca egyszerű, hideg és becsületes. Majdnem közönséges. De emlékszem, hogy egy rajzoló két-három ceruzát eltört, amíg meg tudott valamit fogni ebből a halálos nyugalomból is. Aztán sok kartonlapot széttépett, amíg egy gyenge vázlatot készített róla.

A kómikus odament a szekrényhez és kivette a ruháit. Valami operettben játszott. Piros szalagokat kötött magára, botosokban csoszogott, a sok ingtől ijesztenően kövér volt.

— Ó, hogy szenvedek, — jajgatott a fiatalember. — Ma este ébredtem fel. Milyen különös ilyenkor a város. Az emberek lassan-lassan járnak, alighogy vánszorgognak már, mert kifáradtak. Én pedig friss vagyok, mint ők reggel. Nem tudom hajnal van-e, vagy éjjel. Az aszfalton, ahogy jöttem, egy kutyával találkoztam legelőször. Azt gondoltam, hogy én is ily névtelen vagyok, mint ez a kutya. Nem ismerem többé magam. A tükör előtt állok óráig, nézem az arcomat, a barna hajamat, a kék szememet, meg kell állapítanom, hogy ez én vagyok. A szemeim sirnak. Én pedig utálok ezt az embert, szeretném szembeköpní a siró tükröt.

— Utazz el — vetette oda a kómikus.

— Nézd — mondta a droguista, — vettem egy revolvert. Tudom, hogy nem merem megtenni, de jó hogy itt van, azóta vagyok kissé nyugodtabb. Ha bezárnak egy szobába, toporzékolunk a dültől. Jó, ha nálunk van a kulcs. Mert akármelyik pillanatban kinyithatjuk az ajtót.

A színész arca megdermedt a szenvedéstől. Összefont karral hallgatta. Aztán közelépett hozzá és bibliás kenetességgel a fejére tette a kezét:

— Beszélj, beszélj, fiam.

A fiatalember eltemette az arcát és sírva fakadt.

Ezalatt a színész végtelen erőket érzett gyűlni magában. Neki rendesen bohóckodni kell a színpadon. Most azonban egy új szerep várakozott rá. Hangosan, kissé hamis páthosszal szólt:

— Csak sirj...

Aztán várt. Egy papi gesztussal felgyűrte az ingujját, amely a kezeit egészen elfödte és folytatta:

— Csak sirj. Ne szégyeld a könyvedet. Csak zokogj. Sohase láttalak így. Csak szenvedj s érezd át a veséket, mit jelent ez a szó. Minden, ami kezdettől fogva volt ezekért a nagy percekért, a megtisztulás pillanataiért teremtdődött, hogy leborulj a földre és egy pillanatig bírd a szenvedés végtelen világát. A porba kell harapnunk, hogy felkelhessünk. Kezdd új életet, fiam, emeld fel a fejed, hisz tiéd az erő és tiéd az élet.

Berregett a villamcsengő.

Az ügyelő benézett és jelezte, hogy a kórikus jelenete nemsokára kezdődik. A fiatal ember felemelte a fejét és ránézett. Épen egy szalagot vetett a nyakára. Hófehér aranszegélyes ing lebegett rajta, fején ljesztően magasodott a drágaköves, cifra papi süveg.

A droguista hátra hőkölt. A színész nem volt sehol. Egy pap állott előtte. Egy nagy pap, aminőt még sohase látott. Egy óriási ember. Arca kárminvörös volt, szemei úgy égtek, mint két kárbunkulus. Keményített ruhái egészen eltorzították az alakját, kezei a vivókeztükben, amiket a vidéki rendező-fantázia adott rá, ormótlanok, ujjairól pedig bántóan villogtak a nehéz gyémánt-, rubin- és smaragd-gyűrűk. Egy gazdagon felcícomázott keleti bálványhoz hasonlított.

Nézte a fiatal ember, megreszketett és térdre roskadt. Azt hitte, magát Mózeset látja a Sinai-hegy ormán, kinek arcáról az Ur dicsősége lángol. Valóban a nagy pap, az örök ige hirdetője állott előtte.

A színész tovább játszott. Kitárta karjait. Rekedt beszéde erős volt és harsogó, mint az oroszánordítás a pusztában, de mégis szeliden, meghalkulva ért a föléhez:

— Menj haza, gyermekem és halj meg az álomban. Feküdj le és temesd beléje eddigi életedet. Holnap nem is te fogsz már felkelni, de valaki más, aki tiszta, erős és fiatal. Akkor majd elvételnek tőled a te szenvedéseid és megadatik neked a boldogság teljessége, minthogy igaz volt a te gyónásod. És boldog leszel, minthogy boldog vagy már mostan is és nem fogsz szenvedni, mert a szenvedés boldogság. És én tégedet most megáldalak. Megáldalak saját vétkes kezemmel, bűnös szavammal, a te elzüllött, szomorú életedért, az egész világ, az emberiség örök fájdalma nevében. Menj békével...

A színész földig hajolt. A fiatalember két hatalmas kezet érzett a fején és visszazállt belé a hit. De mikor feltekintett, az öltöző üres volt. Nem tudta, mi történt vele.

Ekkor a színpalak közé szaladt és betekintett a színpadra.

A nézőtéren dörgedelmes tapsorkán zugott. Erős görgőtűzben egy embert látott, aki tárt karokkal szélesre tártott, komor szájjal hirdette az ígét, az egyetlenegyet, az igazit, s a földszinten, a páholyban, a kakasülön összeremegtek a szívek. A pap prédikált, a nagy pap, előtte pedig térdreborult az operett-primadonna és sirt a kardalosleányok kórusa.

Lábainál hevert a világ.

CSAK EGY KIS FEHÉR KUTYA

Egy kis állomáson — a fürdőtelep mellett — pont egy óra huszonhárom percig kellett várakoznom a legközelebbi gyorsvonatra. Hamar eluntam magamat. A sinek mellett, a kavicsokon járkáltam s néztem a fák között felcsillanó vizet, amely a hajnali órákban redőzte magát, mosdott, toalettet csinált. Almos utasok várakoztak a padokon. Nyaraló ifjak, puha, fehér ingben, leányok rakettel a kezükben. Nem igen érdekeltek. A flirtjük kezdetleges stádiumban volt. Inkább sétáltam a füben, a pálya mellett nyíló pipacsok tövében, amelyek mint a tilosra állított jelzőlámpák, pirosan meredtek az érkező vonat elé és hivatalos tekintélyvel hajlongtak. Minden esemény az volt, hogy megjelent egy zsömlyeszinű macska. Utána az állomásfőnök lánya, pongyolában, a terrászra ült, ásított és tejet reggelizett, sok kalácscsal. Ijedten gondoltam arra, hogy mit csinálók ezen az unalmas állomáson egy óra huszonhárom percig?

Ekkor tűnt fel az idegen kutya.

Az idegen kutya egy családdal jött, amely szintén a gyorsvonatra várt. Fehér, rövidszőrű, fiatal fox-terrier volt, virgonc stréberszemekkel. Elegáns kutya, egy kissé vidékies, a nyaklánca fogyatékos izlésre valló. Látszott rajta, hogy gondozzák, ismeri a polgári jómódot, de autóbilt még sohasem ugatott meg.

— Mindegy, — mondtam magamban — a vonat-indulásáig eljászom vele. Emberekkel úgy sem szerettem ismerkedni.

A kutya gyors iramodással a sinek mellé jött és

néhányszor körülkarikázott. Azután megállt előttem és felületesen végignézett a kedves, fekete szemével. Édes kis dög volt. Határozottan tetszett nekem, szerettem volna megsimogatni a fülét, az okos homlokát, a karcsu, arisztokratikus derekát. Csetlítetttem az ujjammal. De a kutya — se szó, se beszéd — tovább ment.

Vilítat vontam. Később azonban csendesen utána sompolyogtam. A vasuti sorompónál értem utol.

— Kutya — mondtam neki, már nem egészen elfogulatlanul és csodálkoztam, minő zavart és félszeg szavakat dadogok.

A kutya nedves orrával megszagolta a nadrágom szélét, reámbámult és elfordította fejét. Körülbelül ezt gondolhatta:

— Ez az ember nem is olyan fontos.

De én erősködtem.

A kutya pedig a fejét rázta s megformálta rólam végleges véleményét.

— Nem igazi kutya barát. Csak afféle amatőr. Életét szenvedélyek, hiu ambíciók fűlik, könyveket és verseket ír s csak üres óráiban gondol a kutyákra, amikor egyáltalában nem tud mit csinálni. Most jó lennék neki, hogy elűzzem az unalmát. De engem egy csöppet sem érdekel, a faképnél hagyom, maradjon magának.

Ment előre és én követtem leplezett, de intenzív boszúsággal. Hosszu, fehér nyaka kinyulott, roppant tevékeny és fontoskodó volt. Most láttam, hogy a kutyák mennyire pózolóknak. Egyetlen őszinte mozdulatuk sincs. Azt hiszik, hogy ők intézik a világ sorsát, szemlét tartanak minden felett, az önhittségük határtalan. Lám, ez a kis fehér kutya is úgy sétál itt az állomáson, mintha ő engedné be a vonatot. Nézi, hogy rendben vannak-e a dolgok s úgy látja, hogy nincsenek rendben, kétszer, háromszor is visszatér ugyanarra a helyre, szagolja a

levegőt, tüszköl s azután már rendben van minden. Azok a kölykek, akik magukkal hozták, biztosan elkényeztettek. Ostobaság foglalkozni vele.

Cigarettára gyújtottam s az erdő fe'é mentem. Egy pillanat múlva ismét előttem volt a kutya.

— C... c... c — kedveskedtem neki, összecücsö-
rítve a szájamat.

— Ostoba, — mondta a kutya — még a nyelvemen se tudsz. Hisz így a macskákat hívják. Megvetlek.

Szégyeltem magamat. Csakugyan rosszul szólítottam meg s elgondoltam, hogy roppant kómikus lehettem előtte, amint édeskedve affektáltam a becézésre illesztett szájjammal.

— Gyere ide, — mondtam természetesebben — gyere, drága kutyuskám.

A kutya azonban azért se jött. Pár lépéssel megállt előttem és kérdően emelte fel a fejét:

— Mit akarsz?

— Szeretlek drágám — mondtam neki könnyedén.

A kis kutya egy lépést közeledett és bizalmatlanul csóválta a farkát:

— Nem hiszem neked. Te könnyelmű embernek látszol. Nem megyek oda.

— De ha szeretlek, te kedves dög. Magammal viszlek a vasuton. Nálam fogsz lakni és jó dolgod lesz.

— Lemondanál érettem a kényelmedről, a buta és üres ambíciódról?

Kicsit gondolkodtam és tudatosan füllentettem:

— Le.

— Fizetnél-e értem kutyaadót? Ott a fővárosban (a kollegáimtól hallom) nagy a kutyaadó és drága az élet. Tudnál-e értem szenvedni? Ha nyáron a legyenek csipnek, elkergetnéd-e rólam őket s télen, mikor a sötétben szükölök, betakarnál-e a takaróddal? Vennél-e ne-

kem új nyakláncot és hussal bélelt Fattinger-lepényt, amely jobb a jogtalanul magasztalt Gerbeaudnál? Azt mondd, hogy igen. De a gazdám is azt mondta s most csak kolonc és mócsing kerül az asztaláról. Te egyszerűen csak szórakozni akarsz velem, sujet vagyok neked, füttyülök rád, te nyavalyás.

Ezzel megint eliramodott. Utánvetettem egy darab cukrot, amit a reggeli kávé mellől csentem el. A kutya megszagolta, megvetően otthagya és szaladt az állomás felé.

Mit tagadjam, hogy most már végzetesen érdekelt? Csak játék volt az egész, de komolyra fordult. Eszembe jutott, mennyit szaladtam utána, eszembe jutott a becézés, a szégyen, amit érte szenvedtem és a cukor is s most már minden energiámmal akartam a kutyabarát-ságot. Hiába vigasztaltam magamat, hogy csak egy kutyáról van szó. Éppen ezért akartam. Mit ér az életem, ha egy ilyen kutya is megvet? Nem ezért dolgoztam és szenvedtem. Lassanként csak ezt láttam, és az életem legnagyobb fájdalma lett, hogy a kutya, a kedves, fehér kutyus közönyösen táncol el mellettem. Nem, ezt nem szabad engednem. Minden áron meg kell ismerkednem vele.

A kutya ravaszul visszasompolygott a csalárhoz, a gyerekek ordítva köszöntötték s felugrott egyik pufók és lomha kamasz ölébe.

— Ami — beszélgettek vele és ő kéjesen dörzsölgette homlokát az oldalukhoz.

— Tehát Aminak hívják, francia név és minő banális és minő affektált. Ó, a snobok. Mennyivel szebb nevet tudnék neki adni.

Tettem, hogy nem veszem észre, nem törődöm vele, de félszeggel odasandítottam. Most már égett a fülem az idegességtől. Nem sikerült, amit akartam, s dü-

högtem, mint az, aki husz-harminc gyufát eltör a skatulyáján, anélkül, hogy meggyulladna. Apró boszuság, de annál fájóbb.

Lestem, mi történik.

Jött ment a kutya, hol hozzám, hol a családhoz, csaholt, vakkantott és kapacitált, üljek közéjük, nem is olyan nagy dolog és végre az ő kedvéért teszem.

— Azt soha — feleltem ingerülten.

— De ha kérek.

— Pusztulj, te kerítő — kiáltottam és elfordultam tőle.

A kutya a padra ült. Kissé haboztam még, de aztán én is melléje ültem. Egyik kamasz rámbámult. Már a könyökünk is érintkezett. Anélkül, hogy észrevettem volna, a legnagyobb veszélyek között lebegtem.

A család antipátikus volt.

Az apa, egy pöffedt, szemüveges ur, valami uszó-mester, vagy előregedett táncitanító, zihálva lélegzett, asztma gyötörte és az arca földszinüsárga volt az öregkorral járó májbajtól. Fején egy ócska, egykoronás szalmakalap. Kevés ily undok embert láttam. Az anya szomorú, zöld arca letünt éveit siratta. Diszes társaság. A gyerekek kék és piros csikos tornaingben ülnek, úgy látszik, hogy buták és álomszuszékok, többnyire mozdulatlanok. Fogcsikorgatva néztem rájuk és a kutyára, aki csak azért se nézett rám. Az apa azonban felém fordult és megkérdezte:

— Utazni tetszik?

— Igen — hörögtem boszusan.

Ők azonban nem utaznak. Csak a gyorsvonatot várják, amelyen — tetszik tudni — egy nénike jön, aki mindig meglátogatja őket nyáron, mert kedves, jó lélek, nincs is párja a világon. Milyen jó, hogy ideültem melléjük. Már régen figyelnek, látják, hogy unom magam, beszél-gessünk együtt. Most meleg van, az ember izzad, nézze,

milyen vizes az ingem. A kisfiuk tanulnak, okos lurkók, a Pistike már tudja a »Szózat«-ot is, mindjárt elszavalja. »Hazádnak rendületlenül, légy hive ó magyar!« Az apa jól érzi magát, multkor ugyan egy kelés volt a hátán, de elmúlt mézet és hagymát, cukrot és sót rakott rá a felesége, aki a világ legáldottabb asszonya. Próbáljam meg én is, ha kelés lesz a hátamon, biztosan használ. Ami a kutyát illeti, az övék, a gyerekek szeretik, ő is szereti a gyerekeket, de idegenekkel nem barátkozik.

Erre vártam. A kutyát odavazették, hogy bemutassuk. De ő most is végignézett, ásitott, mintha ezt mondta volna:

— Ah, megint ez az unalmas fráter.

Eltorzult arccal, ökölbe szorult kézzel bámultam reá. Fütttyentettem neki, de rám se hederített. Helyette azonban ismertem a családot, tegeződtem az apával, megcsókoltam a gyerekek maszatos arcát, s megesküdtem, hogy mindenestre küldök képeslevelezőlapot, minden héten leg-alább egyet.

A vonat jött. Majdnem sirtam a dühtől, mikor be-szálltam.

— Csak egy kis, fehér kutya, — dörmögtem magam-ban — egy kutya, egy buta állat.

Az állomáson a család ka'ap- és kendőlengetve bucsu-zott tőlem. A kutya pedig a vonat elé állott és fontoskodva jelt adott, mintha azt mondta volna:

— Mehet!

A vonat elindult.

APPENDICITIS

Hősöm neve ez: Kovács János. Sietve emlitem ezt meg, mielőtt szólnék róla. A lak- és címjegyzékben legalább kétszáz embert találunk hasonló névvel. Ha elgondoljuk, hogy ezeknek az embereknek semmi közük már a pörölyhöz, az üllőhöz s a kovács-mesterség egyéb kellékeihez, nem értjük, miért ragaszkodnak úgy a nevékhöz, amelyben valami végtelen szomorúság, a nyelv fantázia-szegénysége nyilvánul meg. Az én emberem története is — azt hiszem — összefügg a nevével.

*

Kovács szorgalmas hivatalnok. Fekete karvédő van a kabátján, csipetű a szemén és az íróasztalra hasalva körmöl. Reggel háromnegyed nyolckor már megjelenik a lépcsőkön, dörzsöli a kezét, kávé rendel, szerényen köhög, teregeti a ropogó papirokat és boldogan gondol arra, hogy esztendőre okvetlenül előléptetik. Mindenki szereti. Négy gyereke van, akik nyafogva csikorgatják délelőttönkint a hivatala ajtaját és van egy felesége is, akit senkise ismer. Nagyon rövidlátó. Ha a szolga asztalára teszi a hasas vizespoharat, amelyből a tejeskávé szusza, mereszgetnie kell a szemét, nehogy a tinta-tartóba ap:itsa a kuglófot. Mindenkinek előre köszön. Mlóta egyszer nem vette észre a hivatalfőnökét, a szolgának is megemeli a kalapját. Nem szép ember. Az orra plsze, arcán fillérmagyságu szeplők. Bajusza hasonlít a purzicsán dohány száraz és fakó szálaihoz.

Egy havas reggelen a hivatalában ül. Előtte a kávé — hab nélkül — és a sárga, szőlős kuglóf. Midőn a kanalat belemártja a kávéba, elordítja magát és alétan rogy a székébe. Verejték gyöngyözik a homlokán.

Egy pillanat mulva mindenki a szobájába tódul.

Kocsira teszik, hazaviszik, onnan a kórházba szállítják.

Délben a hivatalban széltében beszélnek a szenzációt.

— Vakbélgyulladás van. Operáció lesz.

A főnök a mosdónál áll, habkövel dörzsöli tenyeréről a tintafoltokat és atyain rázza a fejét:

— Szegény, szegény.

*

Délután Kovács kórházi ágyon fekszik. Már felvette a betegek szomorú mozdulatlanágát. Száraz kezét összecukolja és észzreveszi, hogy három óra, eszébe jut, hogy máskor ebben az időben hivatalban van és az életet végtelenül üresnek találja. Minő busan donganak el az órák. Szokatlan a délután, szokatlan a szoba, szokatlan a nagy változás. Hasán jegestömlő. Mellette az éjjeli szekrényen egy csengettyű gombja és a hőmérő. Kovács nézi a csengőt és a hőmérőt, és egyszerre sirva fakad. Könnyeivel végigfolynak a szeplőin.

Öt órakor meggyulladt a villany. Hat óráig semmi sem történik. Hatkor bejő egy orvos, megfürdetik, előkészítik az operációra és már viszik is a kipárnázott iűftbe, hogy a műterembe felhuzzák. Itten valami névtelen keserűség fogja el, amit nem tud szavakba foglalni, csak gügyög és nyeli sós könnyeit és az életre gondol, amely gyors, kemény és kegyetlen.

A terem vakítóan világos. Az orvos beszél hozzá, de nem érti, mit Egy másodperc mulva fején van a kloroformos sisak. Mit süttognak körötte? O gyors, kemény

és kegyetlen élet. A felesége, a négy gyereke, a hivatal, az akták, a számlák, a boldog, szabad vasárnap délutánok s végül ez amit most szivdobogva sejt, amit a szájával, az orrával, a fülével érzékel a halál, a halál, a halál. Még erőlködik és tudja, hogy egy perc múlva már aludni fog. A levegő vörös körötte, mintha annak is láza lenne. Minden tárgy hallucinál. Messze a halvány vörösségben egy izzó és intenzív pontot lát, ez egyre jobban tüzel, mint a cigaretta parazsa. Most kettőt lát, nemsokára hármát, aztán négyet.

Aztán nem lát semmit.

*

Másnap reggel.

— Jobban vagy? — kérdezi tőle egy halk hang és valaki óvatosan föléje hajol.

A felesége. Egy sovány csirke, felborzolt tollakkal, kíváncsian forgó szemmel, sápadtan a virrasztástól és az izgalomtól.

— Hogy vagy? — kérdezi újra, még halkabban.

Kovács jól hallja, de nem felel. Felelet helyett kinyitja szemét és nyöszörög. Egy kanálka hideg keserű teát kortyint, jeget nyel, újra a közönyébe süpped.

Az operáció tündöklően sikerült. Az orvosok nagyon meg voltak vele elégedve, akik a betegségben csak közönséges iskolaesetet láttak, minden érdekesség nélkül és közel se tulajdonítottak neki oly fontosságot, mint a beteg. Pár nap múlva tudatták is vele, hogy minden a legjobban van, egy hét múlva egészségesen hagyhatja el a kórházat, két hét múlva pedig már bemehet a hivatalába. Kovács ezt szomorúan hallgatta.

Általában annál inkább elszontyorodott, minél jobbra fordult a betegsége. Savanyu arccal fogadta vendégeit is. Fejét a párnába nyomta, állát leejtette, szemhéjait óva-

tosan zárta le, hogy egy kis résen titokzatos ködben lássék a szeme lázas golyója. Ugy feküdt ott, mint a haldoklók az utolsó órában.

— De hiszen már egészen jól vagy, — vitatkozott a barátja.

— Meg se kottyant neki, — szólta a főnök és kövér hasa rengett a nevetéstől.

Kovács megvetően néz végig rajtuk. Torkát keserű düh reszeli, káromkodni szeretne, de erre se miltatja őket, elmosolyodik és a szájába fullad a harag.

*

Bicegve és sántitva jön a hivatalba. A kutyák affektálnak így, midőn nagyon jól érzik magukat. Vastag sállal köti át a nyakát. Mindenkinek külön, hosszan mesélte el az eseményt. Mert az nem úgy van, ahogy mi laikusok gondoljuk. Ez egy egészen különös és nagyon-nagyon veszélyes eset, csoda, hogy kilábolt belőle, az orvosok is mondják. Tetszik tudni a vágás innentől idáig terjedt. Persze, hogy elaltatták. Három orvos altatta. Ugy aludt, mint a bunda.

A kollégák lassan kiszöknek a szobából és a farképnél hagyják.

Nézegeti a tükörben piros mellényét, amit tegnap vett s úgy találja, hogy jól áll neki. Költségbe verte magát, de az ember végre nem járhat rongyosan. Táplálkozni is kell. Hig tojást reggelizik, sovány prágai sonkát és piritott zsemlyét. Délben gyenge husokat, párolt almával. A gyerekei ezért nagyon tisztelik. Az iskolában hencegnek, hogy az ő apjuknak piros mellénye van, ezer forintja van és olyan betegsége van, amilyen senkinek sincs, a többiek pedig irigykednek rájuk és nevetik, csufolják, bojkottálják őket. A legkisebb fiu egyszer bömbölve jön haza.

Kovács büszkén és peckesen jár. Fejét fenn hordja, aranykeretes szemüveget vesz és vendégeket hív. Dagad az önérzete, amint újra és újra sorát ejti a mesének. Az orvos egy kis üvegben odaajándékozta neki a kioperált testrészt, amelyet az almáriumba zárt s áhitatosan mutogat mindenkinek. Ott áll a legfelső polcon. Csendes kultusz övezi. A tót szolgáló riadtan tekint az almárium felé.

Egy reggel hiába csönget a hivatalában. Hol az a szolgáló? A teremtesít neki.

Végül bejő.

— A sorvezetőt, — ordít rá, a dühtől fuldokolva.

A szolgáló, aki sohase látta ily mérgesen, kómikusnak találta az ártatlan embert, a haragját, a szintelen hangját, amelyet pulykarikácsolássá torzított a méreg, elnevelte magát.

Kovács felkel, elsápadt, csak az orra tüzel, kék-vörösen, mint a pulykataréj. Kinyitja az ajtót. Kidobja a szolgálót.

Az affér nagy feltűnést kelt a hivatalban. Kollégái csittitják, de ő nem tágit.

— Egy beteg emberrel így beszélni, — hörög, — egy beteg emberrel.

Kovács el van keseredve. Annyival inkább, mert két kollégájával is összeszóalkozott, és most már szentül meg van győződve, hogy mindenki ellensége. Senkihez se szól. Az eset a hivatalfőnöknék is fülébe jut.

— Nem értem magát, — mondja neki. — Miért játszsza a beteget? Hisz majd kicsattan az egészségtől.

— Mit? — felesel Kovács.

Azzal hátat fordít neki, becsapja az ajtót és hazamegy. Két hétig nem is mutatja magát a hivatalban.

— Gazember, — sziszegi fogai közt, — gazember.

Nyár felé, egy vasárnap délelőtt a hivatalfőnök ve-lőscsontot eszik a sörkorcsmában és buzgón magyarázza az esetet:

— A fegyelmi bizottság jövő héten ül össze. Önök, kolléga urak, jól tudják, micsoda atyai szívvel karolom fel mindnyájotok ügyét, de ebben az esetben nem lehet engednem, már csak azért sem, hogy hasonló esetekben példát statuáljak. Ez az ember makacs és hanyag. Az ak-tákat elintézetlenül dobja vissza. Lustaságát pedig azzal tetézi, hogy hónapokig ok nélkül kimarad a hivatalból, a nyakamra küldi a hitelezőit, akik bofrányos adóssá-gokról sutognak. Végre is lehetetlen tünnöm, hogy valaki ujjat huzzon velem. Nem a saját személyemért. Hisz önök ismernek engem s tudják, hogy nekem igazán nem fontos, megbillenti-e a kalapját Kovács ur, vagy sem. Nem is döntök ebben a kérdésben. A fegyelmi bizottság és magas minisztérium bölcs ítéletére bizom, kinek van igaza s én nem kételkedem, hogy ezek a magas fóru-mok a méltányosság szemmeltartásával is akképpen in-tézik az ügyet, hogy a hivatali tekintélyen semmi csorba se essék.

A hivatalnokok csendesen helyeselnek. Szépnek ta-lálták a főnök stílusát. Megitták a sörüket. A főnök letörülte bajuszáról a habot s a jólét és a biztonság rőfögő kéjével csemcsegte még egyszer:

— A magas minisztérium.

*

Hónapokig tartott a hivatalos huza-vona. Egy kol-légája még békitetni akarta a hivatali főnököt, de si-kertelenül. Kovácsot elcsapták s mire esni kezdett az őszi eső, künn volt az utcán, állás nélkül.

Nem tudott mihez fogni. Később cigarettákat töltött, külföldi bélyegeket árult diákoknak és egy találmányon törte

a fejét, amely sehogyse sikerült. A családja éhezett. Egy sötét ferencvárosi utcában laktak — albréletben — két kis szobában, ahol nem égett a kályha, kormosan füstölt a lámpa és délután is megérzett, hogy mit ebédeltek.

Közben Kovács betegeskedett is. Végigjárta az összes orvosokat s fájditotta a tüdejét, a lépét, a veséjét, s arról ábrándozott, hogy megint kiveszik valamelyik szervét. Ha rajta mult volna, a szivét kigyomláztatja és kirakatja egész testét, mint egy telt ruhaszekrényt. De az orvosok mosolyogva küldték el. Azt mondják, hogy kutyabaja. Kovács csakugyan meghízott. A sok kenyértől és krumplitól felpuffadt az arca. Ugy látszott, hogy jót tett neki a nyomor.

A családnak csak vasárnaponkint volt jobb napja. Délután összeverődött néhány ember. Kovács a gyermekeivel körülülte a kerek asztalt és egy martir arcával büszkén és önérzetesen mesélte el az operáció történetét.

A gyerekek, akik századszor hallották a mesét, időközönkint közbeszóltak, mert az egészet már könny nélkül tudták.

— Most azt meséld, apa, mikor elaltattak.

— Most a doktorokat meséld.

Kovács arca ragyog. Órák hosszat prédikál. Vallásos tisztelettel beszél a »narkózis«-ról, a »lancettá«-ról, az »appendicitis«-ről. De a vendégek elmennek, a kályha kihül, a gyerekek lefeksznek.

Kovács ilyenkor elgondolkozik az életén. Nem volt szép az élete. Folytonosan hivatalba járt, egyik napja úgy folyt, mint a másik, soha, fiatal korában se ismerte a mámort. Csak egy mámorra emlékezett. Arra a mámorra, amely a kloroform nehéz és édes illatából születet és arra a pillanatra, midőn egy nagyon világos üvegszobában fehérkabátos emberek vették körül s rózsaszínű szublimáttal, érdes kefékkel sikálták a körmüket.

Ez szép volt. Valahogy hasonlított a menyországhoz, az angyalzenéhez, a hősi operákhoz. A levegőben, mint bujkáló parfüm, diszkrétén érzett a vér illata.

Sokszor gondolja magában, hogy minden baj ezért szakadt rá. De nem bánja. Meg van elégedve magával és mosolyog. Csak még egyszer a sárga földig ihatná magát kloroformmal.

Éjjel előveszi a barna üveget. A spirituszban ott lubickol még a béldarabka frissen, épen megőrizve az örökkévalóság számára. A gyertya lobog. Mindenki alszik.

Kovács az asztalra teszi az üveget és nézi.

Consiliul Județean Cluj,
Biblioteca Județeană
"Octavian Goga"

ACADEMIA R.P.R.
FILIALA CLUJ
BIBLIOTECA
Nr. 1845/1956

A Modern Könyvtár eddig megjelent számai:

1. Th. Mann: A bo'ldozság akarása (Elbeszélések) Gömöri J. ford. 40 f.
2. Piktör Gy. dr.: A lelki élet alap-
törv. Az eszmélet helye a ter-
mészetben 40 f.
3. Kosztolányi D.: A szegény kis-
gyermek panasza 40 f.
4. Frank Wedekind: Hőstenor. (Szín-
mű) Bánóczy L. ford. 40 f.
5. Schwarz György dr.: Jogi napi-
kérdések 40 f.
6. Szini Gy.: Studiumok 40 f.
7. Nádai Pál: Bányadi mosolygás
(Társak) 40 f.
8. Szini Gy.: Vándortáska 40 f.
9. Bergson: Bevezetés a metafizi-
kába. Fogarasi B. ford. 40 f.
10. Petérdi Andor: A sátor alatt. 40 f.
- 11—12. Garvay Andor: Becatelen
(Színmű) 60 f.
13. Bíró Lajos: Kia drámák 40 f.
14. Carducci: Költeményei. Zoltán V.
ford. 40 f.
- 16—17. Nagyapó: Mesék unokáimnak
40 f.
18. Szederkényi Anna: A köfalon túl
(Színmű) 40 f.
- 19—20. Cholnoky Viktor: Beszélge-
lések 60 f.
21. Maeterlinck: Szent Antal csodája.
(Legenda) Cholnoky V. ford. 40 f.
22. Eno: Kleinmann Márta (Kis re-
gény) 40 f.
23. Révész Béla: A völgyben (El-
beszélések) 40 f.
- 24—25. Ibsen: Rosmersholm (Színmű)
Balogh V. ford. 60 f.
26. Csokonai Vitéz Mihály: A' öz-
veggy Karnyóné. Gergely du Mal-
heureux. (Két vigjáték) 40 f.
- 27—28. Garvay Andor: A pénz. Egy
nő a konyha (Két színmű) 60 f.
- 29—30. Kar'n Michaels: A veszedel-
mes életkor. Szederkényi A. ford.
60 f.
- 31—33. Reinitz Béla: Dalok Ady
Endre verseire 80 f.
34. Schnitzler: Mici grófnő (Színmű)
Gömöri J. fordítása 40 f.
35. Kapos A.: A tanító. Horváth A.:
Pompeji utolsó éje (Két színmű)
40 f.
- 36—39. Tolstoj: Az életről. Nagy
Sándor fordítása 1 kor.
40. Nagy Sándor: Az élet művésze-
téről 40 f.
- 41—44. Dosztojevszkj: A nagybácsi
álma. (Regény) Szabó E. ford.
1 kor.
45. Bíró Lajos: A sajtó 40 f.
46. Ostwa'd: Nagy emberek. Fogarasi
B. ford. 40 f.
- 47—48. Schnitzler: Anatol (Színmű)
Bíró L. és Gömöri J. ford. 60 f.
49. Kaffka Margit: Csonka Regény
és Novellák 40 f.
50. Köbor Tamás: Eryveleg (Elbeszé-
lések) 40 f.
- 51—52. Lenkei Henrik és Szilágyi
G.: Májusi fagy (Színmű) 60 f.
53. Ha'nack: A szeretetesség (Lelejtői
és története) Bence J. ford. 40 f.
54. Kosztolányi Dezső: Őszi koncert.
Kártya 40 f.
55. Strindberg: Számum. Gömöri J.
ford. Hart'eben: A Lori. Páint
L. ford. He'jrmans: Ahasvér. Kata-
tona G. ford. 60 f.
- 56—57. Bernstein: Utáran... (Szín-
mű) Bíró Lajos fordítása 60 f.
- 58—59. Marguerite Audoux: Marie
Claire. (Regény) Kémeri Erzsébet
fordítása 60 f.
60. Révész Béla: A lárva mögött
(Elbeszélések) 40 f.
61. Kunfi Zs.: A másik ut. 40 f.
- 62—64. Szabó Ervin: A tőke és a
munka harca 80 f.
65. Somlyó Z.: Az átkozott költő. 40 f.
- 66—67. Alice Hegan Rice: A bagdadi
völgyény (Színmű) Cholnoky Vik-
tor fordítása 60 f.
68. Wed: Circus mundi (Elbeszélések)
Zoltán Vilmos fordítása 40 f.
69. Ritók Emma: Négyen a tűz kö-
rül (Elbeszélések) 40 f.
70. Bíró Lajos: A császár és más
férfiak (Elbeszélések) 40 f.
- 71—73. Méray-Horváth Károly és a
magyar politika 80 f.
74. Csáth G.: Zeneszerző portrék 40 f.
- 75—76. Bíró Lajos: Szolgák országa
(Regény) 60 f.
77. Nagy Lajos: Az asszony, a sze-
retője, meg a férje. (Elb.) 40 f.
78. Simándy Lajos: Az örök küzde-
lem (Színmű) 40 f.
- 79—81. Tolstoj: A Kreutzer-sonáta
(Regény) Somogyi E. ford. 80 f.
- 82—83. Tolstoj: Az élő holttest (Szín-
mű) Pásztor Árpád ford. 60 f.
84. Schnitzler: Eleven órák. (Két szín-
mű) Harmos I. ford. 40 f.
- 85—88. Neményi Bertalan: A magyar
nép állapota és az amerikai ki-
vándorlás. 1 kor.
- 89—90. Anatole France: Epikuros
kertje. Helvéth G. ford. 60 f.
- 91—92. Balzac: Álarcos szerelem (Re-
gény) Zoltán V. ford. 60 f.
93. Hauptmann: Elga (Színmű) Né-
meth Andor fordítása 40 f.
94. Alba Nevis új versei: Egy sze-
relmes lány könyvéből. 40 f.
- 95—97. Kosztolányi Dezső: Bolondok.
(Elbeszélések) 80 f.
- 98—99. Maeterlinck: Aglavaine és
Sélysette (Színmű) Bárdos A. ford.
40 f.
100. Román Rolland: Beethoven élete.
Mikes L. ford. 40 f.
101. Papini: Válogatott elbeszélései.
Zambra Alajos fordítása 40 f.

901

1395

- 102—103. **Strindberg:** Fajlások: (Szinmü) Harmos I. ford. 60 f.
- 104—105. **Szilágyi Géza:** Könyvek és emberek (Tanulmányok) 60 f.
106. **Ostwald:** A tudomány. Kelen F. fordítása 40 f.
107. **Gellért Oszkár:** Gyűjtemény Verseiből. 40 f.
- 103—112. **Karinthy Frigyes:** Igy irtok ti. (Major H. és Dezső A. rajzaival) I. kor. 20 f.
- 113—115. **Capus:** A nyilsebzette madár (Szinmü) Adorján A. ford. 80 f.
- 116—117. **Bang:** Élet és halál. Telekes Béla fordítása 6J f.
118. **Kanizsai Ferenc:** Büntírások (Elbeszélések) 40 f.
- 119—120. **Gauguin:** Noa-Noa. Majthényi György fordítása. 60 f.
121. **Courtelne:** Poubouroche és négy kis boondság. Kosztolányi Dezső ford. 40 f.
122. **Szemeré György:** A síralomházban (Szinmü) 40 f.
- 123—125. **Haraszi Gyula dr.:** Arany János. 80 f.
126. **Csészy Imre:** Az élet felé. (Elvül. 40 f.
127. **Reichard Piroska:** Az Életen kívül 40 f.
128. **Haraszi Gyula dr.:** Madách I. 40 f.
- 129—131. **Földes Imre:** Nincs tovább (Szinmü) 80 f.
- 132—133. **Csáth Géza:** Schmith mézeskácsos. (Elbeszélések) 6J f.
- 134—135. **Nansen:** Mária (A szerelem könyve) Roboz A. ford. 60 f.
- 136—137. **Ifj. Hegedüs Sándor:** A kalandor (Szinmü) 60 f.
- 138—139. **Shaw:** A sors embere (Szinmü) Hevesi S. ford. 60 f.
140. **Shaw:** Blanco Posnet árutatása. (Szinmü) Hevesi S. ford. 40 f.
- 141—142. **Nansen:** Boldog házasság. (Regény) Kosztolányi D. ford. 60 f.
- 143—149. **Schiller Ottó:** Bevezetés a biológiai esztétikába I K 6J f.
150. **Peterdi Andor:** A pacsirta éneke. 40 f.
151. **Goldzher Ignác:** Az iszámujabb alakulásai. 40 f.
152. **Pathehn mester.** (Böhözát a XV. századból) Szerzője ismeretlen. Ford. és szinpadra átdolg.: Hevesi Sándor. 40 f.
- 153—155. **Ibsen:** Hedda Gabler (Szinmü) Telekes B. ford. 80 f.
- 156—157. **Schnitzler:** Kódós lelkek (Elbeszélések) Roboz A. ford. 6J f.
- 158—159. **Heine:** Ata Troll. (Nyáréji álom) Karinty F. ford. 6J f.
160. **Anatole France:** Történet egy szerencsés emberről, aki néma asszonyt vett feleségül (Böhözát) — Egyébb novellák. Adorján Andor fordítása. 40 f.
- 161—163. **Calderon:** Urnó és komorna (Szinmü) Kosztolányi D. ford. 80 f.
- 164—136. **Kományszótagom története** (Utópia) Braun R. ford. 80 f.
167. **Strindberg:** Julia kisasszony (Szinmü) Bálint L. ford. 40 f.
168. **Thomas Mann:** Tristan (Regény) Kosztolányi D. ford. 40 f.
169. **Bán Ferenc:** A tizenkettedik (Elbeszélések) 40 f.
- 170—173. **Knut Hamsun:** Pán. (Regény) Bán Ferenc ford. I kor.
174. **Lengyel Géza:** A csodatévő könyv. (Elbeszélések) 40 f.
- 175—177. **Szilágyi Géza:** Versek 60 f.
- 178—179. **Anatole France:** Crainquebille (Szinmü) Franyó Z. és Révész A. ford. 40 f.
180. **Max Burkhardt:** Clo méltósága (Szinmü) Adorján A. ford. 2J f.
181. **Hofmannsthal:** A balga és a halál (Szinmü). Somlyó Z. ford. 20 f.
182. **Karinthy Frigyes:** Ballada a néma férfiakról. (Elbeszélések) 20 f.
183. **Bro Lajos:** A jövő országútján. (Elbeszélések) 2J f.
- 184—186. **Szomory Emi:** Komédia. (Elbeszélések) 6J f.
- 187—188. **Berde Mária:** Versek. 40 f.
189. **Lörinczy György:** Dejanira és más novellák. 20 f.
- 190—191. **Szederkényi Anna:** A csodáatos sziget. (Elbeszélések) 40 f.
- 192—193. **Schnitzler:** A pásztorfurfulya. (Elbeszélések) Telekes Béla ford. 40 f.
- 194—196. **Ibsen:** Kis Eyolf. (Szinmü) Couillemont E. ford. 60 f.
197. **Fehér Sándor:** A mester. (Elbeszélések) 20 f.
- 198—200. **Vojnovich Ivó gróf:** A napraorgós hölgy. (Egy velencei álom.) Márkus L. ford. 6J f.
- 201—203. **Lukács György:** Esztétikai kultúra. (Tanulmányok) 60 f.
- 204—205. **Káinoki Izidor:** Négyábla's és többábla's (Elbeszélések) 40 f.
- 206—209. **Jacob Wassermann:** Nagy Sándor Babylonban. (Regény.) Franyó Z. fordítása. 80 f.
- 210—211. **Nagy Endre:** A pólai győző. (Elbeszélések) 40 f.
- 212—214. **Hauptmann:** És Pippa táncoll! (Mese az üveghutáról) Németh A. ford. 60 f.
- 215—216. **Kosztolányi Dezső:** Beteg lelkek. (Elbeszélések.) Karinthy F. Kosztolányi-rajzával. 40 f.
- 217—220. **Hartleben:** Farsanghétfő. Katona G. ford. 80 f.
221. **Balázs Béla:** Történet a lódogyutáról, a tavaszról, a halálról és a messzeségről. (Elbesz.) Ara 20 f.